

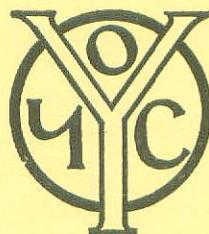
СВОБОДА НАРОДАМ — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК THE HERALD

Суспільно-політичний лісайджик

ЗМІСТ

	стор.		стор.
Дух Женеви	1	I. В-к — В 1000-ліття Християнської	
Е. М. — З нотатника	5	України	23
А. Орликовський — В сучасній Бол-		A. С. — І сміх, і гріх	24
гарії	7	I. Н. — Хто відповідає	25
Н. Ріпецький — Тисяча дев'ятсот		I. П-ий — Консолідаційне Колесо	26
прокляті	10	П. К. — IV Здвиг СУМА	27
П. Кізко — Ранки мої	14	I. Хорольський — На Оглядинах	28
М. Сердюк — Вирішальне забуто	15	Звернення АБН	29
О. Савко — Її любов	18	Г. Завадович — Чого не треба за-	
З. А. — Незловимий ворог	19	бувати	30
Ф. Одрач — Полісся	20	Др. О. Соколович — Кесселрінг про	
		Україну	31



ВІСНИК
ОРГАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

ВІСНИК



ДУХ ЖЕНЕВИ

Говорять, що в Женеві відкрито нову сторінку історії. Фраза, в якій не говориться в яку сторону, вперед чи назад перегорнуто сторінку. Коли говорити про злагіднення в міжнародних відносинах, то в Женеві суттєвого, зasadничого нічого не сталося. Про багато справ говорено, заторкувалися різні проблеми, але ні одна не нашла розв'язки, навіть не наблизились до неї. Всі учасники дипломатичної гри в Женеві захоплені від того, що гру виграли, сподіваючись, що наслідки конференції допоможуть виграти гру у внутрішній політиці своїх країн.

Найбільше лікують з наслідків конференції в Кремлі, бо господарсько-політичний стан в імперії є такий, що на довшу мету Советський Союз не витримав би зовнішньої напруги. Це розуміють державні діячі заходу, як розуміють і те, що завданням т.зв. нового курсу в зовнішній політиці Москви є в першу чергу посилення большевицького режиму, скріплення імперської системи. І мабуть ніхто не має сумніву в тому, що наслідком такого посилення (коли-бо воно могло статись), буде нова агресія, в якій формі проти того ж заходу, а головно проти ЗДА. І, не зважаючи на це, в ЗДА, державі, що є ніби у проводі боротьби проти світового комунізму, відбуваються цікаві речі. Якісні сили наполегливо працюють в країні, щоб за всяку ціну дати Москві, так потрібний їй, перепочинок. Американська преса, яка ще недавно так багато уваги приділяла лихові від комунізму, після Женеви, так само багато пише про ті прикмети совєтських володарів, які можуть викликати позитивну реакцію в американського виборця.

Не є жадною таємницею, що зовнішня політика ЗДА завжди тісно пов'язана з внутрішнією, з національними інтересами країни. І вся ота словесна боротьба з так званим світовим комунізмом ще не визначає дійсної зовнішньої

політики країни, доки національні інтереси країни не змусять її до того.

На конференції президент Айзенгауер спробував обережно зачепити проблему східно-європейських країн, згадано було і про загрозу мирові від світового комунізму. Проти такої спроби, як знаємо, виступив рішуче московський хан, мовляв, обміркування цих питань „штовхнуло б до встрявання у внутрішні справи”. І досить було Булганінові сказати „ні” і перестали говорити. А в себе, доповідаючи про успіхи московської дипломатії, саме оце місце з конференції і наголошував московський прем'єр, а ще більше про нього тепер пише московська преса різними мовами національних республік, вихвалюючи „вільне волевиявлення в країнах ССР”. І то зрозуміло, бо Москві найбільше залежало на тому, щоб умалити віру, викликати зневіру до т.зв. Заходу серед народів, окупованих країн. Кремлівським дипломатам до якоїсь міри це вдалося в Женеві, що вони капіталізують тепер у себе, мовляв, імперіялісти пробували втрутатися у наші всесоюзні справи, а ми відкинули. Тому й сміялися орденоносні депутати імперії на сесії, коли Булганін переповідав їм про ті „спроби” на конференції чотирьох.

Та й було з чого сміятись, бо кількарічна дипломатія „з позиції сили”, а з нею й всі оті розмови про справедливість і неподільну свободу в світі, не говорячи вже про „політику визволення”, в Женеві забуто, відкладено до інших часів. Робім, сказав Булганін, свій бізнес у чотирьох, а в наші справи не пробуйте втрутатись, у нас народи самі себе виявляють. І погодились. А може й пробували тільки так „для годитися”.

В пресі повідомляли, що, коли президент повернувся з Женеви, у Вашингтоні йшов противний дощ. Президента зустрічала кільката-

сячна товпа, але ніхто не мав парасолі. Кажуть, що віце-президент видав зарядження всім бути без парасолів, бо не хотів, щоб витворилася асоціація з парасолею покійного Чемберлена, коли він повертається з Мюнхену 1938 р. Не важно, чи давав таке зарядження віце-президент, важно те, що натяку, тіни Мюнхену бояться, хоч Женева багато де в чому нагадувала Мюнхен, тільки з посмішками і улесливістю московського ханату.

В першому томі своїх спогадів Черчіль, глузуючи над своїм попередником, який надіявся зустрічю з Гітлером і Мусоліні врятувати мир у світі, пише: „Чемберлен продовжував вірити, що досить йому встановити особистий контакт з диктаторами, щоб значно поліпшити міжнародне становище”. І ось, ніби на глум над Черчілем, стається так, що він, який засуджував миротворення Англії 1938 р., коли разом з Францією віддали Чехословакію, сам стає ініціатором особистої зустрічі з московським ханатом „з позиції сили”.

Концепція особистого контакту з московським ханатом не нова. Її стосував Рузельт з Черчілем і в другій світовій війні. Куди вона завела світ, — зайво говорити. Після другої війни вийшло багато праць і спогадів, з яких знаємо, хоч і не все, який справжній сенс ховається за отими особистими контактами. Президент Чехословаччини Бенеш в своїх спогадах (виданих за його життя), розповідаючи про такі зустрічі говорить „як наші союзники, не питуючи нашої думки”, розпоряджалися долею народів, очевидно, разом з Сталіном. З „позиції сили” малі народи змушувано йти в обійми московського комунізму, або й гірше, як то було з Дражою Михайловичем. В час війни, коли видано було багато обіцянок поневоленим народам, Черчіль в телеграмі переконує Рузельта не числитись з отими „визвольними комітетами”, яких натворено багато, а обміркува-

ти всі проблеми в двох, а потім вирішити з Джо (Сталіном).

Тепер, після смерті головного хана, після кількарічної політики з „позиції сили”, практичний сенс такої політики увиразнюються. Кремль шукає, коли не підтримки, то злагодження з заходом і захід поспішає витворити атмосферу приязні. Виникає питання, чому „позиція сили”. яку завжди використовувано для звуження свободи, для підтримки і потурання злові ні раз не застосовано послідовно до кінця, щоб повернути свободу народам, відданим в опіку большевицькому імперіалізму в другій війні і народам поневоленим Росією раніше.

В Женеві наладнували особисті контакти з московськими вельможами, щоб запобігти атомової війни, якої ніхто серйозно не збирався і не збирається вести. Об'єктивно беручи в Женеві простягнуто руку помочі Кремлеві, щоб облегчити йому подолати імперську господарсько-політичну кризу, дано моральні атути большевизму для утримання в тоталітарних обручах народів імперії. За большевицького панування, т. зв. Захід не раз приходив на поміч, коли Імперіїгрозила катастрофа знутра. Так було в час національних революцій 1917-20 рр., те саме було 1933 р., в час другої війни і те саме нині. Чому? Імперія, чи то Росія, чи СССР, чи самодержавна, чи тоталітарно-большевицька не таїть жадної небезпеки для країн, які наладнували контакти в Женеві з її ханатом. Господарсько-політичний уклад її, як вислід імперськості, чи то за царів, чи за комісарів був і є таким, що обрікає її на велетня з глиняними ногами. І це знають в Лондоні, розуміють у Вашингтоні і в Парижі. Тому й не говорили в Женеві про найістотніші підстави свободи, про національну волю, поневолених Росією в різні часи, народів.

Лойд Джордж колись пояснив і обґрутував таку поведінку свого уряду словами: „торгувати можна і з каннібалами”. І торгують лісом, золотом,rudами, а імперія потребує її устаткування для замортизованої за десятки років промисловості і знарядь для сільського господарства. Англійському обивателеві, для якого будуються вигідні будинки, байдуже, що ліс, з якого будують їх, політичний кров'ю й потом мільйонів „доходяг” (напівмертвих людей), загнаних в північні простори з поневолених Росі-

„VISNYK” — „THE HERALD”

Published Monthly by the Organization for
Defense of Four Freedoms of Ukraine, Inc. 123

„Second class Mail Privileges Authorized at
New York, N. Y.”

I. Wowchuk Editor in Chief.
Address: P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

єю країн. Характеристична одна річ: делегацію Советського Союзу, яка приїхала сюди, ніби ознайомлюватись з плеканням кукурудзи, найгостинніше вітають не робітники, а підприємці, а від робітництва чути іноді слова остороги.

Москва нині стала „Караван Сараєм” для нечисленних делегацій з усіх країн, т. зв. західного світу. Всі вони випивають на різних рівнях, від Семенівського парку під Москвою починаючи і на колхозних прийняттях кінчаючи. Говориться про „дружбу”, про „культуру”, про купівлю за готівку і все це запивається, пропиваючи найголовніше — людське, людяність. І в тому чи не найбільше лихо від духу Женевського, бо „блаженний муж на лукаву не вступає раду і не стане на путь злого та з лютим не сяде”.

Міністри й дипломати, які наладнюють в дусі Женеви „взаємне довір’я, пошану й дружні відносини” з московським царством, не хочуть чути голосу і домагань уярмлених народів. До їхнього сумління не доходить вирок в липні над членами ОУН, що боролися проти московської деспотії за незалежність і свободу свого народу й інших народів. Їх не цікавить, що московські судді у Варшаві змушені були спрепарувати процес і обвинувачувати націоналістів в шпигунстві „для чужих розвідок”. Миротворчий камертон не велить пресі, яка формує нинішню опінію, заглядати в застінки МГБ, велить не помічати дійсності і спротиву, який ведуть народи, придавлені імперським пресом. В медовий місяць миротворення слабі люди воліють не говорити про це голосно, закривати правду, а воліють торгувати з каннібалами.

Та хоч на конференції і не говорили про найістотніше, про нього говорять мовою спротиви й боротьби, народи в московському царстві. Тому то московська преса українською мовою посилила нудну кампанію проти „українського буржуазного націоналізму”. Він допікає. Коли б не дошкуляв, то не вигукував би головний герой повісті Головка „Артем Гармаш”: „ніколи й нікому український народ, якби не галасували націоналісти, не дозволить відірвати його від Росії. І ми, большевики України, будемо боротись за єдність з російським робітництвом до останньої краплі крові”. Щось же змушує Москву такі речі пускати в художніх творах. Очевидно, тим щось, є не мир, в імперії, а спро-

тив народів для подолання якого і шукає зближення Москва.

Новий миротворчий курс і оте здруження з „буржуазним заходом”, так підтримуване певними колами на заході, не загамує націоналізму народів, а ще більше увиразнить його.

МАРОККО У ВОГНІ

Коли великі чотири певні, що їм удалося відтягти війну, про яку серйозно ніхто не думав, роз’їздились до себе, північну Африку, де два мільйони французів панують над двадцятьма мільйонами автохтонів, охопило полум’я повстання. На терені Альжиру, а ще більше Марокко йде невгаваюча, жорстока боротьба з „позиції сили” проти берберів і арабів.

Альжир з десятма мільйонами населення за статутом 1947 р. входить в склад французької метрополії. На чолі країни є генерал-губернатор, якого призначає президент Франції. Формально країну включено в склад метрополії, але мешканці її не є повноправними громадянами. Одна частина наділена куцим правом посыпати своїх представників до Національного Зібрannя, а друга й цього позбавлена. Альжирцям давно обіцяно політичну рівність, а на ділі обіцянки залишились глумом. Французи тримають в своїх руках економіку країни: кожен французький колоніст володіє пересічно 200 га кращої землі, а на альжирця припадає 1,5 га. Завоювавши Альжир 125 років тому, Франція хоч і зробила деякі поліпшення в господарстві країни, але з уцивілізування того користаються переважно французи. Історія французького володіння в Альжирі, це історія невпинних повстань і жорстокостей проти місцевого населення. В 1945 р. спалахнуло велике повстання, в якому загинуло біля 50.000 населення. Нова хвиля повстань почалась в травні ц. р. і перекинулась на сусіднє Марокко, яке остаточно завоювала Франція 1912 р.

Марокком формально керує султан, — абсолютний володар, але адміністративне політичне кермо перебуває в руках французького резидента — намісника Франції. Після завоювання країни, боротьба за унезалежнення країни не вгаває. Року 1935 на утихомирення берберів і арабів, французький уряд кинув 180.000 армію під командою маршала Петена. Пролито ріки крові, доки націоналістичний провідник

Абд Ел Крім визнав себе переможеним і склав зброю. Французи вислали його на острів в Індійському океані, де він і проживав до 1947 р., доки йому дозволено було переїхати до Франції. По дорозі, під час зупинки пароплава в Суеському каналі, він втік і оселився в Каїрі, звідкіля за підтримкою арабської Ліги кермує подіями в Марокко, спираючись на місцевих ватажків. Уклад політичних сил в країні дуже складний. Якась частина племен є франкофілами, хоч переважаюча більшість населення настроєна проти французів. Націоналістичний рух не оформленений чітко як державно-визвольний рух і хоч більшість населення підтримує повстання та різні орієнтації полегчують французам боротьбу.

Повстання спалахнуло в другу річницю заслання французькою владою султана Махомеда бен Юсефа, який підтримував націоналістичні сили в країні. На його місце призначено безхарактерного вченого старика Махомеда бен Мулай Арафа. Зовні повстання ніби розпочалося за повернення засланого султана. Та це тільки привід. Боротьба ведеться за унезалежнення країни від французького колоніалізму, за усамостійнення Марокко. Повстанці домагаються виведення всіх окупаційних військ і створення національної армії.

Боротьба ведеться з виразною соціально-політичною програмою. Повстанці домагаються заведення арабської мови в школах, а в соціальній площині домагаються повернення, загарбаних французами економічних дібр, населенню. Програма, як бачимо, нічого спільногого з комунізмом не має, хоч деяка преса і збачає вирішні впливи комунізму. Здавалось би, що національна боротьба в Алжирі љ Марокко, ведена за незалежність, нічим не протирічить засадам свободи. І коли б Франція, що вважає себе колискою свободи, бодай після В'єтнамських подій, зrekлася колоніального посідання, то не дійшло б до жорстокої війни. Але „демократична” Франція відповіла на домагання повстанців наказом уряду: патронів не жаліти і за всяку ціну встановити лад і спокій, — зберегти панівне становище Франції.

На приборкання повстанців Алжиру љ Марокко „свободолюбна” Франція кинула біля 10 додаткових модерно-озброєних дивізій. За скучними відомостями в повстанських районах тан-

Петро Кізко

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

Делегати ОН, після невдалих
засідань у паризькому палаці
Шайо, влаштували великий баль.
(З газет)

Танцюй, Шайо, в безумнім крутіжі,
Яка весела і щаслива мить! —
Життя лежить розбите на межі
І даремно в твій ясний палац зорить.

З печер Кремля іде кривавий гот,
Жахтить людською кров'ю синя даль.
Шуми, Шайо, фокстротами й танго,
Дзвени гучніше, розвеселій баль!

В долинах гір Кавказу і Карпат,
В низах Китаю раняться брати.
Співай, Шайо! Віват тобі, віват!
Танцюй, як далі нікуди іти!

Над прірви дном великий день стоїть.
Людська душа окрадена вмира.
Танцюй, Шайо! Хай згине білий світ!
Хай прийде чорна Демона пора!

Танцюй, Шайо, в безумнім крутіжі,
Яка весела і щаслива мить! —
Життя лежить розбите на межі
І даремно в твій ясний палац зорить.

8. XI. 48.

ки руйнували цілі селища, зрівнюючи їх з землею. В Алжирі, біля Константини, знищено дев'ять селищ. Це саме діється в Марокко. Тут „позиція сили” знаходить своє застосування, а не на протикомуністичному фронті в обороні й підтримці поневолених большевизмом народів. Військо безпощадно жорстоко утихомирює. На конференції, скликаній головою французького уряду, ніби погодились на домагання націоналістів повернути з заслання султана Махомеда бен Юсефа і дати ширші автономні права Марокко. Військова драма північної Африки набрала прикрих і брутальних форм саме в час, коли так багато говориться про миротворення. Та в яких би формах вона не проходила, вона знаменує одну генеральну річ для цілого світу. Немає такої сили, яка б змогла відмовити поневоленим народам жити своїм життям, без чужої опіки. Цього процесу ніяке миротворення не може загамувати.

Е. М.

? НОТАТИКА

13.VII.1955. У нас, та й не тільки у нас, бідкаються, що немає літератури. Мається при тім на увазі, очевидно, прозу — оповідання, роман, драму, бо для поезії в нашій технократичній добі, просто немає часу.

Коли над цим питанням трохи тверезо поміркувати, то розгадка ясна: ми є свідками і учасниками таких подій, яких не могла б вигадати фантазія найгеніальнішого мистця, подій, що ними можна було б, мовляв Шевченко, „здвигувати і Данта старого”... Звідціль — спогад і т. зв. репортаж стали не випадково панівними літературними формами нашої доби. І що більше ті спогади й репортажі „об'єктивні”, „фотографічні”, що менш містять в собі „лірики”, тим більш вони сильні, навіть під оглядом чистомистецьким. Вираз **безпосереднього** відношення до епохи — вимагав би або стилю старозавітних пророків (щодля такого „пророка” скінчилося б досить хутко знайомством з тими чи іншими концентраками чи й гірше), або — стилю гумористично-сатиричного, що вимагав би від автора надлюдської волі й нелюдської сили характеру.

В порівнянні з нашою атомово-воднево-кобальтовою добою, доба, в якій жили й творили Гоголь і Шевченко, видається соняшною ідилією. Але обидва вони, — і в цім їх велич, що невпинно зростає, — спромоглися бачити крізь ідилічні лаштунки справжню дійсність, що визрівала під тими лаштунками в ніби безхмарнім XIX столітті. Шевченко реально бачив те „пекло”, що зреє і гряде („ми в раї пекло розвели”). Гоголь бачив в своїй погідній сучасності реального Діявола з тією виразністю, з якою бачили його хіба люди середньовіччя.

Але не лише це. Визрівання, конкретно кажучи, большевицького сатанізму на теренах, що стався його лябораторією і родовищем, бачили і інші. Реальну, аж до фантастичності, візію большевизму дав у „Бісах” Федір Достоєвський (онук греко-католицького священика з Поділля, про що не варто забувати). В сатирично-гrotесковій формі — з моментами справжнього пророцтва — дав в „Історії міста Глупова” візію большевицької тоталістичної дер-

жави М. Салтиков (до речі, фаховий адміністратор, губернатор імперії). Але ні своєрідний апостол „російського православ'я” і своєрідний „християнин” Достоєвський, ані типовий позитивіст і, припускаю, „освічений безвірник” Салтиков — не дали (і не могли дати) того, що дали Шевченко і Гоголь.

Шевченко і Гоголь не лише „бачили”. Вони боролися і давали з того пекла вихід, а то тому, що обидва були воїнами **воюючого християнства**, обидва були християнами, розуміється, далекими від „казъонного” цареправослав'я. Обидва знали **меченоносну силу** св. Хреста.

Цієї зброї не мали ні Достоєвський (ціле своє життя сам опануваний прерізними бісами), ні освічений атеїст Салтиков.

Знеможений страшною боротьбою з Діяволом, вже на границі божевілля, але уперто кажучи „Ні” на всі катанінські підшепти, сконяв Гоголь в Москві, що пів століття пізніше стала столицею большевизму. „З затисненими пястуками”, мовляв колись М. Сріблянський, положено Шевченка „в чужу домовину” в Петербурзі, лябораторії большевицького державного тоталітаризму і пізнішім „Ленінграді”. Пологено — в розпалі його пророчо-запеклої й драматично-нерівної боротьби з катанінським, бо потенціально-большевицьким царизмом Росії.

14.VII.55. Ми були і є традиційно „формалістами”... Коли читаєш деякі, хай Бог простить, „критичні” вправи над **могилами** Хвильового, Підмогильного, М. Куліша, мимоволі згадуеш ті „чорнильні душі” з передмови Шевченка до другого „Кобзаря”.

Якийсь блюзniрський голак на цвінтари! Бідні чорнильні душечки, що їм назавжди залишаються неприступним дух творчості, що завжди поза зовнішньою „словесністю”, поза „чорнилом” не відчуватимуть „душі живої”. Бо „пашпорт” заміняє все. Полемізувати? „Забрати голос”? Взвивати до того, чого хахол не має? Справа марна і страта енергії недоцільна. Тим більше, що до простодушних хахлів приєднуються осмілені голоси фахівців дуже двозначної, щоб не сказати різкіше, „роботи”, а для них така „полеміка” була б чистим зиском.

„Традиція” та є занадто давня і задавнена, щоб сягати аж у глибину століть („Бодай тебе, Хмельниченку, перша куля не минула” або „злодей Мазепа” чи „безвірник” Шевченко). Але ось — відносно недавні — часи. Виклятий, як безвірник, соціаліст і, взагалі, підозріла людина — геніяльний мученик Іван Франко, що в дійсності дав розгорнуту критику марксизму і образ „соціалістичного майбутнього”, що, як поєт і людина творча, безвірником не міг бути і не був ним в дійсності, що був зразковим чоловіком і батьком, що мав дані не на одну, але, що найменше, на три університетські катедри і т. д. і т. д. І хоч за майже 40 літ з дня його смерті відбуваються (зрідка) академії, де пропивається спільнені (крокодилячі) сльози, то, однаке, є загальновідомою таємницею, що їй досі існують люди, переконані, що Франко „безвірником” (як що вже не „соціалістом”) таки був. Бо так „задокументовано”. Бо такий був „пашпорт”. Бо це ж „всім відомо”.

Формалісти!

Що, правда, той формалізм (і це дуже характеристично і, кінець кінцем, **природньо**) одразу ж паралізується напр. перед Винниченком („що не кажіть, — перший голова нашої держави”) чи перед Драгомановим („учитель великий” і тисяча інших орнаментальних епітетів).

13.VIII.1955. Шановний Пане (-це такий уявний лист)! Вибачте за цей лист від незнайомого, але, прочитавши Вашу прекрасну статтю під заголовком „Серця не навчити” („Америка” ч. 144), не можу стриматися від подяки. В тій статті є такі влучні й тонкі думки та спостереження, вона написана на таку актуальну й болючу тему, вона торкається такої важливої області нашої національної психіки (властиво, її Ахилевої п’яти), що за одну ту статтю Вам належало б улаштувати якийсь урочистий акт суспільної подяки, щось (прошу це не взяти за іронію, яка б на цім місці була зайвою нечесністю) ніби спеціальний літературний вечір у дібанім товаристві і з добрим концертним відділом.

По такім підозріло-сердечнім вступі Ви, навчені досвідом, нервово чекаєте на неуникнене і майже традиційне „але”... На жаль, Ви не помилилися.

Мавши нагоду не тільки протягом давніх літ, але й тепер (зовсім недавно в тій самій „Америці”) зазнайомитися з Ваєими статтями на літературні теми і чувши від кілька десяти літ, що Ви у нас чи не єдиний т. зв. католицький критик, не можу стриматися, щоб не поставити Вам ніби досить парадоксальне питання: пощо Ви друкуете свої статті на літературно-критичні теми? Зараз же застерігаюся: в органах, що мають також світський, а не тільки церковний характер, бо, напр. в торонтськім „Світлі” Ваші літературно-критичні погляди, залишаючись в кружі докторатично-церковнім, певно, мають свою рацію і своє конструктивне місце. Дуже хотів би, щоб Ви зрозуміли без непорозумінь про що тут говориться недосконалою людською мовою людини, що, на жаль, не має ані теологічної ерудиції, ані навіть відповідної термінології.

Скажу Вам майже по-ляїцьки просто: думаю, що поміж лектурою світської людини і лектурою ченця чи навіть священика є помітна (і цілком зрозуміла) різниця. В бібліотеці тих служителів церкви, очевидно не буде ані „Декамерона” Бокаччіо, ані „Пані Боварі” Фльобера, ані „Любого Приятеля” Мопассана, ані... тематично і дещо стилістично зв’язаного з цим останнім „Міста” блаженної і мученицької пам’яти Валеріяна Підмогильного, талановитого й освіченого майстра нашої прози, що згинув на самім початку своєї **самостійної** літературної творчості („Місто” — його, сказати б, „дипломова праця”, пізніша „Маленька драма” — вже твір закінченого майстра). З боку „католицького критика” до світської літератури має бути якийсь менш упрощений підхід. „Католицькість” не звільняє критика ані від естетичних критеріїв по відношенні до творів **мистецтва** (інакше такий критик не відрізнятиме мистецтва від немистецтва або, скажім, „Вершинків” Яновського від „Роксоляни” О. Назарука), ані від відчування специфіки красного письменства, ані від знання літературного процесу і історичних обставин. Інакше — треба ж бути консеквентним — належало б перш за все розбити Венеру Мілоську, викреслити з світової літератури, приблизно, 75 до 90%, заборонити приблизно такий же процент світової плястики (з Леонардом і Рафаелем включно) і т. д.

А. Орликовський

В СУЧАСНІЙ БОЛГАРІЇ

Ми йдемо в Болгарію, щоб принести їй свободу, а не революцію.

(із слів царя Олександра II 1877 р.)

Болгарією нині „опікується” ССР, як і Польщею, Румунією, Альбанією та Мадярчиною. Як слав'янська держава, що розміщена широко над Дунаєм в просторі Чорного Моря, в серці Балканського півострова, на шляху України, а вірніше ССР, до Царгороду та Дарданелів, Болгарія має велике стратегічне значення для Росії в її поході на південь до середземно-морського простору. Через окупацію Болгарії Росія за-кріпляє своє майже повне стратегічне й господарське володіння на чорноморському просторі. Чорне море, як і Каспійське, нині є властиво совєтським морем, бо усі найкращі його порти

А нас, бідних земляків, залишили при ідеально-чистій Наталці-Полтавці, дуже моральнім гопаку і... колоніяльній УССР.

• При певнім упрощенні, можливо, що й „Фавст” Гете видається твором неморальним (- історія зведені дівчини). А порнографію — при певнім невідчуванні специфіки мистецтва — можна знайти в найбільш класичних і навіть до шкільної лектури принадежних творах. Не дарма видатний англійський письменник (особисто — людина морально огідна) досить ядовито зауважив був, що порнографію знаходить той, що її шукає. При цих розважаннях, очевидно, усуваємо на бік проблему дитячих чи шкільних бібліотек, бібліотеки родинні і інші подібного роду проблеми. Життя бо є складне. Різноманітне. В нім бо перееплітаються добро і зло, чеснота і гріх, благодать і соблазн. І в тім хаосі Церква вказує напрям і витичує шлях. Мистецтво, будучи одним з проявів буття, очевидно, не може не містити в собі і тих складників, з яких складається життя. А Дух Святий, джерело і Батько кожної справжньої творчості, в тій чи іншій мірі — через земного креатора — дотикає кожен справжній твір. Твір **абсолютно злий, абсолютно гріховний** — при найбільшій своїй талановитості чи навіть „геніяльності” — не є твором, а потворою: **лже-твором**.

та економіка чорноморських країн, за віймком Туреччини, є під контролею ССР.

За останніми вістками ССР на спілку з Румунією та Болгарією мають будувати міст для сталого перевозу поїздів із порту ССР (УССР), на гирлі Дунаю, Ізмаїла до румунської дунайської пристані Тульчі, аби звідтіль по другому березі Дунаю можна було далі прямо продовжувати залізничне сполучення до Болгарії, до її чорноморського порту Варни, нині Сталіна, далі до Софії, Тарнова та Пловдіва в болгарській Румелії.

Територія Болгарії величиною біля 110.000 км² з біля 7.160.000 населення, тобто майже вдвічі така велика, як наша Галичина, є досить великим простором, з якого можна здій-

Пишу це і з трівогою думаю, чи схочете зрозуміти, може, не так те, що є в рядках, як — між рядками. Боюся, що, може софістика на кожен аргумент підскаже десяток контрапрограмтів. Боюся, що, може, ортодоксальність виявиться неугнута на жар моєї любові до мистецтва (ї краси, а краса теж, в певних аспектах, гріховна...) і мій цей лист залишиться вільно-думством („пашпортом“) некатолика. Все може бути.

Тоді залишається ще одне, найостаннє. Коли Ваша, що так скажу, католицька ревність католицького критика не позволить Вам сприйняти мистецький еквівалент в творах В. Підмогильного чи М. Куліша (дуже прошу Вас: прочитайте хоч би „Мину Мазайла“, боюся додати до цього памфлети й новелі М. Хвильового), — то тоді, пригадавши собі, що Ви — католик, ц. т. християнин і людина церковна, зніміть капелюха і промовте:

Упокой, Господи, душі усопших раб Твоїх: — Валеріана, Миколи, Миколи, Бориса (Антоненка-Давидовича), новопреставленого Юрія (Яновського) і многих, імена же їх Ти, Господи, віси. Прости їх прегрішенія, вольна і невольна, і учини їх в раї.

І не пишіть про них більше критичних статей!

снювати експанзію, особливо в сторону Туреччини, обймаючи її кліщами від Тракії через Болгарію та Грузії в Вірмені на Кавказі.

Підсичуючи болгарську ненависть до турецького поневолювання із перед 75-80 літ, ССР вічно держить Туреччину в стані страху, гострого поготівля та нервового напнняття.

Під економічним оглядом Болгарія на загал слаба. Головними сільсько-господарськими продуктами є пшениця, кукурудза, яку Болгарія усе вивозила, цукровий буряк, соняшникова олія та маса усякої ярини. Болгари це, побіч голяндців, найкращі городники, які на європейський ринок усе доставляють багато добро-якісної ярини, а разом з тим багато овочів: винограду, рож та олії з них, сиріх та маринованих сунців. Із технічних рослин слід згадати знаменитий болгарський, типу македонського, тютюн, один із найкращих в Європі. Великий попит на європейському ринку мали все болгарські яйця та дріб, як також кокони.

Нині усі ці продукти продають переважно на советському ринкові, одержуючи за них советські промислові вироби та сирівці. ССР є нині майже монопольним торгівцем з Болгарією, регулюючи всю закордонну торгівлю аграрними продуктами Болгарії та привозом промислових виробів. Можна припустити, що на 90% Болгарія нині залежна господарсько від ССР та від його сателітних країн.

Коли під оглядом аграрним Болгарія відограє значнішу роль, то під промисловим є дуже слаба. Біля 3.000.000 т. переважно бурого вугілля, дещо олова, алюмінію, чи солі над морем, ніяк не можуть бути достатніми для розвою промислу в Болгарії. Советська Росія постачає Болгарії (з України) сталь, мangan, залізо, вугілля, нафту та інші метали, промислового устаткування. Незначну кількість цих товарів постачається з сателітних індустріальних країн, як Польща, Чехословаччина чи Мадярщина.

Власний болгарський промисел покищо слабий — обмежений лише до текстильного виробництва, тютюнових виробів, консервного виробництва, млинарства та вироблювання гарних килимів. Ці продукти мають збут в країні і за кордоном, переважно в ССР та його сателітах, які з советською імперією становлять цілу господарську систему. Економічне узaleжнення Болгарії від советської імперії є дуже

загрозливе, бо Болгарія, що далі, то більше стає залежною від цілості советської економіки та що раз, то більше віддаляється від західного світу, з яким раніше, до 1944 р., була сильно господарсько пов'язана.

Багато молодих, а то й старших віком болгарських економістів та техніків закінчили перевищкові курси, студії в ССР серед різних його ділянок промислу, індустрії, аграрного господарства, аби потім повернутися в Болгарію та за советськими зразками заводити економічний порядок в Болгарії. Не малу роль в розвої господарства Болгарії грають фахові сили, вислані з ССР прямо до поодиноких промислових центрів Болгарії для переробки, чи перевізки економічних машин Болгарії на всесоюзний лад та відповідно до господарської політики цілого блоку держав, що їх центром є Москва.

Тому господарський розвій Болгарії нині відбувається так, як вимагає **торговельно-економічна політика** Советського блоку, в якому Болгарії припадає лише означена роля.

З Кремля запевняють болгарів, що їхня державність забезпечена й гарантована тільки в союзі та в об'єднанні з великим ССР, колишньою Росією, яка врятувала болгарів та помогла їм стати „державою, а нині гарантує повернення Болгарії тих земель, які до неї ще не належать, а до яких болгари можуть мати претенсії. За ціну підтримки претенсій болгарів на їх пограничні етнічні простори в Греції, Туреччині, Югославії, — ССР використовує болгарське традиційне, майже безкритичне русофільство, православіє, подібність абетки та мови для повної нівелляції цього народу, щоб перетворити його поволі на московське плем'я. Після ліквідації болгарських патріотів, політиків та партизан-вояків, посиленно русифікує болгарське населення, використовуючи почуття вдячності та подиву болгарів до „братьного” російського народу, як історичного оборонця від мусульман — поганців та інтервенції західніх „експлуататорів”.

„Російський салдат, пише Аркадій Первенцев про похід царської армії 1877-1878 рр. (Октябрь 1952 р. ч. 8), був носієм справжньої людської правди і справедливості. У салдата виростало завдання не тільки поставлене його військовими начальниками, а головно закріплene його серцем... бо.... салдат, який прибув на театр

воєнних дій, зрозумів в ході війни положення поневолених болгар, спостерігав порядки заряджені загарбниками й картини звірств". Росія в тому поході на Болгарію мала великі втрати, біля 200.000 убитих й ранених. Пролиту кров „росіян" в поході на Болгарію нинішній ССР вшановує дуже вроно. На дорогах, якими проходила царська армія в Болгарії, споруджуються нині могили-пам'ятники з відповідними таблицями, які своїм змістом мають виховувати в болгарів почуття пошани та вдячності до російського вояка в противагу до других армій Європи. Руські, мовляв, визволяли, а інші всі поневолювали.

„Західні потуги при кінці XIX. ст. були не передовими в соціальному й політичному сенсі, а Росія, хоч і абсолютна монархія, каже Василь Коляров в своїй промові до болгар 1948 р., прагнучи до Константинополя, незалежно від цілей, які собі обрав російський уряд, об'єктивно діяла революційно у відношенні до розпадаючої Отоманської імперії й фактично була союзницею повстаючих проти турецького рабства балканських народів. Тоді, як ліберальна Англія чи півфевдельна Австро-Угорщина, прагнучи до терitorіальних завойовань, підтримували гніливий азійський лад у європейській Туреччині й перешкоджали визвольній боротьбі балканських народів".

Так виховується у пересічного болгарина його політичні погляди на „схід" та „захід", щоб остаточно закріпити при допомозі болгарського русофільства, що Росія, нині ССР, є одиноким оборонцем православних братів — слав'ян, що живуть в постійній загрозі від західнього й американського „імперіалізму". Болгари нині повинні, як не ще більше від своїх, то бодай однаково вшановувати борців колишньої Росії, що помагали в 1870 рр. болгарам в їх боротьбі проти турків, а в останній війні проти німців.

Московська пропаганда плекає в Болгарії культ воїнів царської армії, як впали за велич і славу Росії. Скабелев, Радецкий, Ботник, Верещагін, Гаршин і інші, є новими святыми особами велико-російської імперії, за яких слід молитися усім, бо в 1870 рр. на Болгарію ішли селяни вояки, як каже Аркадій Первенцев, в своїй статті: „По дідівському слід" із калуж-

ської, мінської, волинської та подільської губернії, отже, із земель т. зв. трьох русей.

Окупувавши Болгарію в другій світовій війні, Москва увіковічує на пам'ятниках перемоги славу царських армій „руських орлов", що кров пролили за імперію російську, ідучи дідівськими слідами „визволяти" Болгарію.

При вході до церков, прибиті пам'ятні дошки, на яких написи:

Вдали от русской земли
Здесь пали Вы за честь отчизны милой,
Вы клятву верности России принесли
И сохранили верность до могилы.

Вас не сдержали грозные валы,
Без страха шли на бой святой и правый.
Спокойно спите, русские орлы,
Потомки чтут и множат Вашу славу.

Отчизна нам безмерно дорога,
И мы прошли по дедовскому следу,
Чтоб уничтожить лютого врага
И утвердить достойную победу!

Так, либоно, писали советські солдати „візволивши" Болгарію в 1944 р.

Новий, змодернізований панславізм та росіянізм здійснюють в Болгарії, наслані туди учителі російської мови, пропагандисти, філологи, яких завданням є доказувати не лише політичну спільноту інтересів, а таки спільне походження російської та болгарської мов.

Болгарську мову, в Болгарії вивчають в зміненій „zmoderнізований" формі. Правопис та граматика нині викладаються в школах, як складова частина правопису та граматики російської мови. Два роки спеціальна комісія, складена з болгарських та советських філологів, працює над цілковитим об'єднанням обох мов. Російська мова є обов'язковою вже в народній школі. Учительство під загрозою кари, мусить дбати про навчання російської мови, щоб облегчити привичайти до способу російського думання.

За один місяць болгарсько-радянської приязні на 7 мілійонів населення Болгарії, аж 4.141.969 людей брали участь в 36.363 доповідях та рефератах, присвячених культурі та поступу ССР. В тому самому місяці 1.160.000 людей брали участь на 80 конгресах та з'їздах, призначених для підсилення радянсько-болгарської приязні, а 3.989.349 болгарів мусіло вислухати та бачити радянські фільми, а за ста-

тистичними даними із Болгарії 1953 р. аж 45.400.000 квітків продано до кін наsovєтські фільми. Від 1945 р. коли почалася окупація Болгарії, видано 3.148 книжок „приятельських” письменників тиражем 24.324.420 примірників. Крім того збільшився сильно привіз радянських книжок до Болгарії.

Болгарські книжки в Болгарії стають другорядними, дорожчими та рідшими. Найбільше книжок продається в комуністичних клубах, партією, синдикатами, де всі мусять купувати їх з СССР, бо некуповання означало б бути на листі „неприятелів народу та СССР”.

Болгарсько-Советські товариства мають велику популярність в цілій Болгарії. У 1949 р. товариство приязні обох держав мало 850.000 членів, а таких товариств було 3.484, 1951 р. було вже відділів цього товариства 4.620. та 1.543.000 членів, а в 1952 р. було уже 12.000 відділів та 2,000.000 членів. Це означає, що в Болгарії **на двох повнолітніх чоловіків, один є приятелем дружби СССР та Болгарії**, хоч, ці приятелі напевно в великому відсотку є і примусово-добровільними членами — приятелями. Членська легітимація повищого товариства є доказом порядності, лояльності та доказом більшого патріотизму до СССР, як до Болгарії. Клітини товариств дружби двох народів зорганізували „народні курси російської мови” для всіх, хто „не мав щастя раніш навчитися російської мови в школі”. В Софії є такі навчальні курси для дітей 4-5 років, для передшкілля. Восени 1954 р. перепроваджено в Софії 1,200 курсів російської мови для старших громадян. В місті Бургасі, що має 36.000 населення, відкрито 140 курсів російської мови, на які ходило 4.500 осіб.

Болгарську армію цілком вже зрусифіковано, як по зброї, так і техніці воювання, точно за організаційною схемою СССР. Дуже багато або зрусифікованих радянських болгарів, або російських прямо офіцерів — та других старшин є на службі болгарської армії. Військова команда подається по російськи. Таким чином, болгарська армія є фактично складовою частиною армії СССР, отже далеко менше самостійна, як армія Польщі чи навіть Угорщини, або Чехословаччини. Одна уніформа ще дещо відрізнює армію СССР від болгарської.

I тепер, коли дивимося із перспективи деся-

Нестор Ріпецький

ТИСЯЧА ДЕВЯТСОТ ПРОКЛЯТІ

Картки з нотатника

(Продовження)

22. жовтня.

Вчора генерал Франко здобув Гжон, чим остаточно проломив опір в Астурії і закінчив прочищування північно-західної частини країни. В нас дуже мало людей проливає слози за так званим республіканським урядом, який, як тепер вже ясніше видко, був під контролею комуністів. Це проявилося навіть у травневій зміні Уряду Л. Кабаллеро, якого заступив Хуан Нegrін. Кабаллеро здається навіть для республіканців пішов надто на ліво, цебто до-комуністів, бо в своїй політиці Нegrін вважає, що соціальну революцію треба покищо бодай здержати. Ale і Нegrін не відважився назвати тієї „соціальної революції” її власним ім’ям. Бо що має спільногго із соціальною революцією палення церков, розпинання на хрестах священиків і тому подібні звірства, про які щойно тепер зачинає преса злегка писати, то ані Кабаллеро, ані Нegrін, ані навіть сама ЛяПассіонарія мені не потрапила б вияснити. Хоч багато наших симпатій і є по стороні генерала Франко, ми симпатизуємо із ним більше серцем, як розумом. Основою нашого думання є „ворог моого ворога є моїм приятелем”, а це, як каже мені професор С., не завжди розумна засада. I дійсно. От скажемо: поляки абсолютно ворожо настав-

тиліть наперід, то що залишиться з Болгарії за той час? Можемо бути певними, що на півдні Європи, Болгарію готовують, щоб вона першою з „сателітів „широ” просила приєднання є сім’ю совєтських народів, подаючи приклад до такого самого приєднання румунів цього тернія в тілі великого слав’янського східно-европейського світу, який скоріше чи пізніше, має в пляні, проковтнути большевизм, щоб Велика Росія могла сягати від Льодового Океану до Егею та Адріатику.

Перетворення Болгарії в совєтську окраїну, це дуже небезпечний крок для народів середземноморського простору.

лені до большевиків, але від таких приятелів то таки хай нас Бог святий хоронить... З українських газет одинокий „Громадський Голос”, як звичайно, тримає повністю із еспанськими республіканцями і кидає всі небесні і земські громи на Франка. Але ті чомусь мені видаються мало громовитими. Хоч „Громадський Голос” страшенно бідкається над долею „еспанського пролетаріату”, однаково ж все ще хотів би бачити бодай сльозу тим еспанським пролетаріатом пролляту над долею нашого, українського народу. Воно-співчуття гарна річ, але український народ потребує стільки співчуття, що його в нас уже ні для еспанців, ні для кого іншого не вистачить.

На університеті попав я не хотічи в дискусію польських товаришів. Як і в нас, так і в них, є дві групи: одні за Франком, другі проти. Одні і другі не знають нічого ні про самого Франко, ні про його політичні ідеї. Його прихильники знають, що він є проти комунізму і то їм вистачає, противники знають, що він гонить під сто вітрів „ресурсіанську більшість” і хоче запровадити диктатуру і тим страшить усіх, як бика червоною плахтою. Точнісінько, як і в нас: крикни: бий-ріж мордуй невіру-бусурмана, і охотників тьма-тъменна, а от скажи: хлопці давайте, фундаменти закладати під якусь потрібну будівлю — охочих, як кіт наплакав. Негація стає головною ідеєю нашого світу. Проти кого, або проти чого — головне питання. Головне, „проти” — охотники все найдуться. Пригадалось із Вольтера: багато розуму неправильно, інші взагалі не розуміють, а ще інші переслідують тих, що розуміють.

Противники Франка горлали: фашист, німецький наймит, ворог свободи. Прихильники ж казали, неначе читаючи біблію: вогнем і мечем випалює в Еспанії комунізм.

Я запитав:

— Слухайте, товариші, а хто він, властиво, такий отої Франко і яка його політична програма?

І тим питанням я напитав собі дві нові категорії ворогів: прихильники Франко, не знаючи і самі хто він такий і чого хоче, запідохрівали мене в „комуністичних симпатіях”, його ж вороги, так само нічого конкретно ні про генерала, ні про його політичну програму не знаючи, визнали мое питання провокативним, а в своїх

думках записали мене по віки-вічні „заклятим фашистом”. Я ще раз зарікся з поляками взагалі коли небудь у якусь дискусію встравати. Казав же Анахарзіс: мудрі люди дискутують проблеми, а дурні їх вирішують... Генерал О. виїхав сьогодні назад на Далекий Схід. Річчіо влаштував щось у роді прощаального обіду. Ну, і ніяк не навчуся бісової ѹодини пити, ще й добра міну, робиши, мовляв: смакує. Діло в тім, що Річчіо хвастається своїми японськими стравами зовсім так, як наші старосвітські матушки борщем. Тільки що борщ то і всяка твар з'єсть, менше там чи більше смакуючи. Смак до людського подібний. А от японський вивар із морського зілля, достоменна ѹодина, хіба що без спирту. І на колір, і на вигляд, ну і на смак та й запах. Певно на другому світі почислять мені кожну тарілку отієї зупи за яких двісті літ чистилища. Ale, як каже Павло Іванович, кривлячись несамовито після кожної чарки бе-ге: караюсь, мучусь, ale не каюсь. Так і я, їм оту японську вигадку і виду по собі не подаю. Знаменита. Чи ще? Ale ж прошу... Надзвичайно смакує.

І який біс вигадав оту дипломатію, політику і ѹодинову зупу?

Та коли ми перейшли вже на рижову горілку. то я змінив своє наставлення і до політики, і на віть до ѹодинової зупи. Після тієї медицини, то й чиста сивуха смакувала б краще малмазії, не то правдива рижова.

Цікава річ: Іто з'явилася знов. I так, мовляв і нічого. Не люблю я того її невинного вигляду й годі. I рижова не поможе.

Ми пили горілку і говорили. Про все, що завгодно, тільки не про політику. Чудний такий генерал, у нашій армії і хорунжого не дослужився б...

Ми відвезли його на станцію. Іто була, я сказав би, штучно весела. Річчіо усміхався. Тільки, що я ніколи не знаю, чи він усміхається від радості, чи від чого іншого.

Прощаючись, генерал О. сказав:

— Мені приємно було вас пізнати. Радію, що молоді українці починають цікавитися справами моєї країни. Хоч правдою є, що ми, японці маємо особливішу здібність імітувати других, але це не треба пояснювати так, що все японське є тільки імітацією. Сайонара...

— До побачення, — сказав я і з жалем дивився, як він ступав по сходах до свого вагону.

Я ще стільки хотів його питати. Багато дечого, хоч може і не дістав би відповіді на мої питання.

Воно все таки цікаво. Цікавий нарід оті японці, яких я донедавна зовсім не знов, а щойно тепер почав пізнавати. Оскільки їх взагалі можна пізнати. Для прикладу наш „шев”, амбасадор С. Мій Річчіо, надзвичайна людина. Навіть на японця. Коли вперше за моєго знайомства із ним відбувалося прийняття, він через три дні вчив мене цілого церемоніялу. І церемоніяль... ще й сьогодні прію, коли згадаю, як пробував я затягнути собі всі правила і звичаї. А в кінці він написав мені латинськими літерами одне речення і сказав:

—Після того, як я представлю вас амбасадоріві, ви скажете це речення.

Я вивчив оте речення напам'ять і навіть засвоїв собі правильні наголоси. В перекладі на нашу мову це речення звучало б менш більш так: дякую вам, ваша ексцепленціє, за вашу ласкавість до моєї скромної особи.

Коли прийшов момент „представлювання” і я продеклямував своє речення, амбасадор зупинився і зачав говорити. Очевидно по японськи, думаючи, що я знаю мову. Ціле щастя, що церемоніял не вимагав від мене відповіді, тільки шанобливого притакування „так, ваша ексцепленціє”, чого мене також знаменитий Річчіо навчив.

Я очевидно ніколи не забуду комплетно подурнілих облич моїх польських колегів, які були заскочені моїм „знанням” японської мови і від того дня ставились до мене із особливим респектом.

Річчіо, мені так виглядає, вміє передбачити кожну подробицю і відповідно до неї приготуватися. Відколи я з ним, я ще ніколи не відчував себе непевним, чи розгубленим. Кожну ситуацію він завжди передбачував із фантастичною докладністю і мене до такої ситуації відповідно приготовив, так, що я почував себе певним. Знаменитий Річчіо...

Багато є речей, які і мені і моїм ровесникам варта було хочби і від Умеди навчитися. Перш усього несамовита солідність у праці. Той чоловік вміє працювати, як чорт. Коли він перекладає мої огляди преси, сторінки, записані гієрографіями вилітають з-під його рук, як із під машини. Коли він „бавиться”, то ніколи і в най-

більшому розгарі забави не переходить границь. Він завжди бачить певну лінію, якої перейти не вільно і він її не перейде. А найважніше: що він не робив би, де б він не був, перша й остання думка в нього — про Японію. Не якийсь декляматорський патріотизм, а патріотизм діла: коли ми випливаємо на море, він повторив мені раз слова матроської пісні, — ми випливаємо з надією, що матимемо щастя вмерти за цісаря і Японію...

23. жовтня.

Полковник Слівінський сьогодні мало не скавися. Коли мене привели до його кабінету він вдарив кулаком по кучі паперів, що лежала в нього на бюрку і зверещав:

— Ми тут усе про вас маємо. Вистачить, щоб я кивнув пальцем і вам скрутять голову, як горобцеві.

— Є різні голови і різні горобці...

Це вже зовсім випровадило його з рівноваги. Зірвався на рівні ноги і підійшов до мене:

— Ви думаете, що скovalися тут у Варшаві під опікунчими крилами професора С? Мій пане, ви дуже помиляєтесь. По перше його крила вам не помогуть, а по друге і він сам не дуже так міцно сидить, як декому видається. Ми знаємо все. Ми знаємо навіть хто такий Щадій...

Вимовляючи це прізвище, яке я вперше в своєму житті чув він вп'явся мені у вічі, як шуліка.

— А ви знаєте хто він такий?

— Ні...

— Ви, коротко, нічого не знаєте. Ви напевно вже навіть забули Івана Шавеля? Але нічого, ми вам пригадаємо...

На тому розмова закінчилася. Я звітував про неї куди треба. Все йде згідно з пляном.

Але от я тепер сиджу при вікні, дивлюся по над варшавські дахи і пригадую Станиславів, вулицю Липову, українську гімназію, друкарню Слюсарчука, батьків годинник і... газету. А головно батьків годинник. Срібний, критий „Омета”, без якого не було б газети, а коли б не газета, то не було б історії, яка записана в поліційних актах, як справа „Ріпецького, Шавеля і товаришів”. Хоч із тих „товаришів” нікого я й на вічі не бачив, але згідно з поліційними актами в мене таки мусіли бути якісь „товариші”, бо для польської поліції ніякої „вивротової” акції без „товаришів” не могло бути.

А винні у всьому таки „пани професори” становиславівської гімназії. Хоч вони і були державними урядниками і кожного першого фасували державну пенсію, однаково ж гімназію вони вели не туди, куди Річ Посполита бажала, а зовсім куди інакше.

Скажемо такий професор Новосельський. Старший, поважний, ніби зовсім усякого „вирвотового” духу у нього й не шукай. Вмер маршал Пілсудський і в нас у Станиславові парада. Жалібна та парада, а все таки парада. На трибуні воєвода і віводенята відбирають дефіляду в імені небіжчика маршала. „Страж огньова” порядок тримає. Пересуваються стшелці, легіонери, всяка „шаржа” повагом, похоронних пісень співаючи. За вищими „шаржами” — нижчі, а далі ще нижчі аж до середньошкільної молоді. А що й серед середньошкільної молоді в Польщі були „шаржі”, то не диво, що нашій, українській гімназії випало останнє місце серед тієї найнижчої „шаржі”. І як скінчили співати наші колеги з третьої польської гімназії, професор Новосельський щось там сказав до перших рядів і кивнув головою, як професор Барнич батутою. І уявіть собі, начали перші ряди, але в моменті підхопили всі чотири сотні гімназистів, навіть і я, що був, як відомо більше німий від найменшої риби:

...Бо війна війною,
Гайта віо, вісьта віо,
Як не заб'є тебе гостра куля
То копитом замість кулі вб'є кобила

„Кобила” випала саме на долю пана воєводи, попри якого ми „жалібно” в тому моменті проходили. Ale сильне серце мав хлоп. Не тріснуло з жалю, а що там небіжчикові маршалові робилося то й до сьогодні ніхто не знає. В кожнім разі професора Новосельського від нас забрали. „Тиха вода береги рве”, не дармо каже наша народня мудрість.

Або скажемо такий професор Бойцун. Культурний професор, ніколи учнів не сказав „ти осле”, о, ні, чимно так, солоденько говорив: „ти коню пана Єзуса”. А відомо, якого то „коня” Ісус Христос уживав... А як дали нам його за вчителя грецької мови, то він так тією грекою крутив, так нею вертів, що навіть найбільш затупілі голови зрозуміли, що наша Станиславівська гімназія то майже українські тернопілі, а кожний із нас майже Леонід. І хоч ніякого

кровопролиття не трапилося, то наші професори поляки — мали з нами не менше клопотів, як перси з Леонідовими спартанцями. А чи та слізова бомба, що і товаришка такожурнула в часі якось „паньствоюго” академії в жіночій гімназії Рідної Школи, таки не походило з наших Тернопілів, того ні польська поліція, ні ніхто інший певно сказати не може і до сьогодні.

Або скажемо професор Смолинський. Ні математики ні фізики він сагато нас не навчив, хоч був одним із найкращих математиків у неподільній Польщі, але як котрійсь вже таки навіть таолички множення не хотів вивчити, то старого професора лютъ поривала:

— Ти смаркачу знаєш, хто на тій лавці сидів? Карпинець, смаркачу, на ній сидів, розумієш?

І бідний хлопчиско і бідна лавка червонілися від сорому, бо Карпинець тоді був майже легендою в звязку із процесом Степана Бандери і товаришів.

Ні, страшенно таки „вирвотова” то була гімназія. Не диво, що в ній виховалися такі „ананаси”, як Степаняк, Лозинський і інші. Степаняк наш колишній диригент славутної „шіснадцятки” попав до тюрми, а що то було саме перед Шевченківським концертом, то наші професори небо і землю порушили, щоб не дати зірвати концерту. І не забуду, як привели Степаняка до гардероби в кайданах і після концерту знову його в кайдани закували і до тюрми відвезли.

Не був мій полковник Слівінський в Станиславові і не знає по чому локоть каші.

А шкода...

Очевидно для нього...

24. жовтня.

Ганков упав...

Китайський уряд враз із армією відступив до Чункінгу. Японці затиснули свою контролю віділ від Ганков ще тугіше і Західні Держави гостро запротестували. Ба, в наш час зачинають чимраз менше до протестів прислуховуватися.

Я погратував Умеді. Він скривився.

— То тільки початок...

Ба, ще коли б то знати про який початок він думає. Господь його святий знає. Якби він був вояком, то воював би до останнього віддиху, це певне. Ale хоч він і тепер нічого не говорить, мені здається, що він належить до тих, що не дуже то радіють із слави зброї. А може то мені тільки так здається. Андрій К. виїхав до

„санаторії”. Дивна людина талановитий, битий на всі лади, а що в ньому сидить, ніхто не знає. Треба підкреслити хай живе Відродження. Горілка це страшна річ...

**

Мусів перервати, бо задзвонив телефон.

Голос професора С.

— Що ви робите, пане колего?

— Пишу...

— Приїздіть до мене...

Поїхав.

— Хочу вас узяти сьогодні до театру.

Переглянули програми, купили овочевого со-ку (сок з помаранчі це найгостріший трунок професора), сіли в авто, поїхали до літнього театру. Професор має там своїмісця.

Юноша Стемповські невдало наслідував Наполеона. Нудно.

Можна на сьогодні написати добраніч...

25. жовтня.

Умеда сьогодні іспитував мене із поступів в японській мові. Не найліпші. Але сказав:

— Стараитесь більше вправлятися... Пишіть, пишіть і ще раз пишіть, хай вбивається в очі...

Після „іспиту” ми сиділи, пили чай (я вже звик до твоєї зеленої гіркої отрути) і говорили. Коли випили чай, сіли перекладати японські вірші. Тобто Умеда перекладав їх на польську мову, а я пробував „переспівувати” на українську. Знамениті вірші, ще тільки знати б прощо...

Казав мені ще небіжчик Антонич, що мій спосіб думання занадто практичний для віршів. Ну, а для японських, начинених самими абстрактами, то напевно.

Переклали один вірш, але я прочитав його двічі, порвав, і кинув до смітника.

— Умеда здигнув раменами.

— Чому?

— До нічого....

Похитнув він головою:

— Ніколи того не робіть. Що сьогодні погане, завтра може бути гарне. Що сьогодні не зрозуміле, завтра може бути ясне, як сонце. Ніколи того не робіть. Хоч і як не задоволеним ви були б із своєї праці, дайте їй змогу пролежати да другого дня. Вона не вивітріє.

Але вірша із смітника таки не вийняв...

Сьогодні так само зробив мій перший контакт на Карпатську Україну. Ух, і хотілося б туди

Петро Кізко

РАНКИ МОЇ

Ранки мої чарівні, золоті,
Ви ж не відходьте, побудьте зі мною.
Ви — наче матері руки оті,
Гріете серце мое теплотою.
Ви — мов криниці стрімке джерело,
Силу і свіжість вливаете в душу.
Все найчорніше, що вчора було,
З вами світліє, ясніє. І мушу —
Хочу чи можу — всім світом радіть
В ранки такі голубі і пахучі.
З ними ж бо інший підводиться світ,
Повному дневі назустріч ідучи.
Ви — наче лікар із ліком в руці,
Кинете промінь цілющий на рану
Й гояться болі. Мов сад в молоці —
Мужність і молодість квітнути стануть.
Ранки мої чарівні, золоті,
Ви ж не відходьте, побудьте зі мною.
Ви — наче матері руки оті,
Гріете серце мое теплотою.

6. 7. 55.

За вересень, жовтень і листопад зміцні фінансову базу
„ВІСНИКА”

Відділи ООЧСУ розрахуйтесь перед видавництвом, зберіть пожертви на пресовий фонд, приєднуйте передплатників.

Хто забув внести передплату на журнал — остання пора це зробити.

поїхати. Прямо всидіти не можна. Там же ж будується своя держава, зачинають виходити щораз нові газети, чудові вістки звідтіля приходять. А ти сиди тут і чекай поки Слівінський не зашморгне петлі.

Натякнув на те Умеді. Він глянув мені в очі, а так нахилившись, сказав:

— За клопотами не варто вганятися. Ваші клопоти до вас прийдуть самі, без вашої допомоги.

— Але ж, — розгарячкувався я, — що ви теревені плетете: та ж там наша держава будуться. Звідтіля може зачатися...

Він ликнув чаю і додав:

— Держави постають під час війни, або у висліді війни. Ніколи перед війною...

Це вперше він так виразно сказав, що йде до війни. Ми всі в те віримо віддавна.

(далі буде)

М. Сердюк

ВИРІШАЛЬНЕ ЗАБУТО

Ми живі свідки постійних поразок Західнього Світу в холодній чи гарячій боротьбі з московським імперіалізмом. Адже ж у другій світовій війні й після неї всі переваги економічно-ї мілітарного характеру були і є по боці Заходу, але він дістає одну поразку за другою. Де є причина?

В безпринциповості та безідейності, невиразної неокресленої зовнішньої політики Заходу, позбавленої ясної перспективи, лежить причина лиха і поразки Заходу.

Москва часто міняла свою тактику, залежно від обставин і потреб, але ніколи не міняла принципових позицій та своїх імперіалістичних засад.

Головне гасло Москви, яке можна уздріти скрізь: на гроших, в газетах, часописах, книжках, документах і т. п. було і є: „Пролетарі всіх країн, єднайтесь!” В інтерпретації Москви це означає: змагати усіми можливими засобами до „світової революції”, цеб то, до створення Світової Російської Імперії під назвою „Мирової Союз Советських Соціалістических Республік” з світовою столицею в Москві, де б „старший брат” був господарем життя. Назву комуністичної партії не раз міняли: РСДРП, РСДРП б, РКП б, ВКП б, КПСС, — але комуністична програма лишається незмінною. Головною засадою у ній є: ота „світова революція”. Ленін міняв тактику в ім'я своєї загарбницької ідеї, але ніколи не міняв зasad російського імперіалізму. В часи свого безсила Ленін визнав Незалежність України, Білорусі, Кавказких та інших народів, а за два-три роки створив московську збройну армію і нею задушив державну волю цих народів, рятуючи імперію, здобуту в спадщину від царів.

Чи не Сталін над трупом ційно померлого Леніна в січні 1924 року присягав „поширувати кордони советського союзу”, і поширив аж по Одру, — це в Європі. А в Азії, виконуючи наказ Леніна: „Рівняння на Схід!”, цеб то, на Китай. Сьогодні Китай — в російських руках.

В заповітах Леніна чи Сталіна вказано, що „неможливе довге співіснування двох антагоністичних систем: комуністичного й капіталістичного, — звідси, не відкладай, а прискорюй

загарбання капіталістичного світу. І загарбали в холодній війні пів Європи, Китай, пів Кореї, частину бувших японських островів, значну частину Індо-Китаю, а сьогодні здобули й малі острови від Вільного Китаю. Не знати, чи не чекає та сама доля Формози з рештою островів.

В західньому таборі бачимо цілком протилежне.

Першу поразку від Росії дістали ЗДА та В-Британія 1939 року, коли делегації обох країн приїхали до Москви з наміром укласти військову угоду, довідавшись про заміри Гітлера захопити Європу. Сталін з глумом відкинув пропозиції обох згаданих країн і пішов на спілку з Гітлером. Здавалося б цього було досить для Рузвелть, щоб не довіряти Сталінові. Але де там! Рузвелть до такої міри зачарований Сталіном, що „забуває” все: свою невдачу з військовою угодою, мільйони закатованих Чекою та ГПУ-НКВД, штучно створений голод на Україні з нечуваними жертвами, ліквідацію Національних Церков з цілковитим фізичним винищеннем їхнього духівництва, стогони мільйонів ув'язнених по московських концентраційних таборах і зрештою жахливий по своїй жорстокості дикий терор на окупованих неросійських територіях.

Пізніше президент разом з Черчілем в Тегерані і Ялті узаконили попередні загарбання Москви, приділюючи їй ще й половину Європи. Що більше! Узаконив разом з Черчілем видачу на тортури й смерть всіх політичних емігрантів, колишніх громадян СССР.

Результатом тих самих трьох угод були народжені Об'єднані Нації, які стали зручною й вигідною пропагандистською трибуною для московського імперіалізму. За час свого десятирічного животіння Об'єднані Нації нічого суттєвого не зробили та ні до якого вигідного рішення західнього світу не прийшли, бо московське вето паралізує будь яку корисну акцію цієї світової установи, покликаної утримувати лад у світі. Навіть таку „дрібну” справу, як звільнення не повних двох десятків американських військово-полонених з китайської в'язниці, — Об'єднані Нації не в силі поладнати.

Багато говориться про контролю над атомо-

вою зброєю. А коли полковник американської армії затримав на аеродромі великі скрині з новою зброєю, наладовані до Росії, і зателефонував до Білого Дому, то дістав наказ не затримувати відправки вантажу. Американський полковник не сказав кому він телефонував і не назвав ім'я особи з Білого Дому, що дала наказ. Треба думати, що полковник не говорив з звичайним урядовцем з Білого Дому. Мабуть тому, після появи в пресі короткої заяви американського полковника, ніхто з Білого Дому не був притягнений до відповідальності. Мене запитають: пощо треба було Росії забирати атомову бомбу, коли вона за допомогою шпигунів добула всі формули та креслюнки її? Не треба багато розумітися на ядерній фізико-хемії, щоб знати, що від формул до фабрикації атомової бомби — шлях куди довший, ніж від цілої атомової бомби до серії атомових бомб. Якщо колись московські атомові бомби поспипляться на американські голови, хай згадають тоді з вдячністю Рузельта.

За другого президента ЗДА Гаррі Трумана після Чехо-Словаччини роблять ще більший подарунок Москві, — віддають Китай з півмільярдним населенням. Військовий „експерт“ генерал Маршал висвітлив своєму урядові так справу китайської боротьби, як того хотіла Москва. Фальшива Маршалова експертиза була настільки компромітуючою, що навіть Труман не наважився захищати свого міністра.

За Китаєм іде Корея. Коли найбільший військовий фахівець та знавець московської натури генерал Мек Артур пропонує бльокаду Китаю, щоб як найшвидше припинити червону агресію в Кореї (тоді червоний Китай найбільше боявся тієї бльокади, не маючи відповідних контрзаходів проти неї), Мек Артур з почестями відходить. Корею поділено на двоє і встановлено нагляд за цим підлом спеціальної комісії ОН за участь в ній представників „нейтральної“ Польщі і Чехословакії — васалів Москви. Проти волі суворенної Південної Корейської Республіки, союзниці ЗДА, на її території перебувають, під охороною збройних сил ОН, це б то американських збройних сил, представники комуністичних урядів згаданих сателітів Москви, — доглядають за перемир'ям. Корейський народ протестує, а збройні сили розганяють. Такий самий стан і в Індо-Китаї. Комунізм, з яким

так бореться т. зв. вільний світ, під охороною збройних сил ОН, підготовляє загарбання обох країн в перемир'ї.

Дуже наполягала Москва на переговорах Чотирьох, мабуть вона ще не приготована до наступу на ЗДА.Хоча 1945 року Сталін і сказав: „Нам необхідна передишка на десять наступних років“. Виходило б з його слів, що після десяти років, слід сподіватися великої московської агресії, — але чогось ще бракує. І Москві потрібно виграти час, і вона його безсумніву виграє, бо на гачок коекзистенції так клює, безідейний, невизначений в зовнішній політиці Захід.

ЗДА та Канада забули, що Росія давно готується до нападу на Північну Америку. Вони і не припускають, що переліт Чкалова був пробним початком готовання до завоювання Америки. Після свого перельоту Чкалов робив безліч доповідей, в тому числі і для науковців Київського Політехнічного Інституту (КПІ), де він сказав досить упевнено: „Американці з канадійцями захоплені моїм перельотом, як спортивця; вони не знають того, що я перший советський громадянин, який опанував американську землю“. З цього виходило б, що ЗДА давно стоять у плані московської агресії. І рано чи пізно, а ця агресія відбудеться. Ніякі коекзистенції, жадні запобігання у вигляді віддачі чужих неамериканських територій Росії, не відсунуть раз наміченого пляну Кремля.

Національне визволення, як найбільш реальну вибухову силу серед всіх колоніальних народів, Москва відкрито підтримує, часто матеріально її збройно допомагає, не ховаючись і не конспірюючись з тим. Для Москви проблема національного визволення, узалежнених народів не є кінцевою метою, а лише зручною тактикою на шляху до своїх імперіалістичних цілей. З історії Московської Імперії знаємо, що ні за білих царів, ані за червоних вождів не було, не є і не може бути національної волі підбитих нею народів.

Кремль не турбується тим, що проголошені ним гасла національного визволення можуть не подобатись західним державам, — а уряд ЗДА боїться офіційної декларації національного визволення та реальної підтримки спротиву Москві з боку закріпачених нею народів, занедбавши свою передвиборчу обіцянку. Адже ж завдя-

чуючи московським визвольним гаслам індійський божок Неру став слухняним знаряддям Кремля. Всі шанси на здобуття прихильності Неру мали ЗДА, коли б проголосили на весь голос національне визволення, а разом з тим відмовились від дарунків Москві у вигляді чужих, неамериканських, територій. Тоді й Неру був би на боці Заходу, не боячись одного дня побачити Індію подарованою Москві, як це сталося з Китаєм.

А в ЗДА створено „приватній” АКВБ, який в своїй діяльності поборює сепаратизми еміграцій, поневолених Росією народів. Принципові залеження цього комітету — за всяку ціну зберегти неподільність Російської Імперії, — цілком протилежні сподіванням всіх поневолених Москвою народів, які в довготривалій боротьбі з московським загарбником проливали й проливають море крові та гублять мільйони людських жертв.

Гін народів до національної волі, боротьба за Державну незалежність проти імперіалізму і колоніалізму стала універсальною ідеєю нашої доби.

Каракаська Конференція Південно-Американських Держав одноголосно й виразно задекларувала проти імперіалізму та колоніалізму. А рік пізніше те саме рішення прийняли народи Азії та Африки в Бундунзі: „ми рішуче проти московського суперімперіалізму та західного колоніалізму”.

Ясно, що демократизм та імперіалізм (чи колоніалізм) — не тотожні, а протилежні явища, бо один другого виключають. Там, де є демократія, — не має місця імперіалізму; а коли наявний імперіалізм (чи колоніалізм), — то там не існує демократії. А деякі кола у Вашингтоні, говорячи про демократію, підтримують непередрішенські пляни АКВБ для збереження великої Росії, компромітуючи американську демократію.

Атомовою зброєю можна зруйнувати й окупувати, але не перемогти. Перемагають ідеї, які радо абсорбується народами. А такою ідеєю другої половини ХХ сторіччя є національна воля, ота своя правда в своїй хаті — Незалежній державі.

В останній світовій війні Німеччину зруйнували й окупували, але не перемогли.

Україна окупована большевицькою Росією 35 років, але не переможена.

Зпочатку розстрілювали учасників визвольних змагань її, — не помогло, — на їх місце ставали нові свіжі сили. Трохи пізніше винищили національно-творчу інтелігенцію, — а спротиву і боротьби за державне визволення не ліквідували. Українцями заповнили концентраційні табори Сибіру, — і це не дало бажаних для окупанта наслідків. Організували нечуваний по своїм розмірам штучний голод по всіх закутках України, а українців не приборкали. І Москва застосувала до українців політику пряника. „Нате вам орден вашого гетмана”, а потім „хочете репрезентувати Україну в світі? Просимо дуже, репрезентуйте її в Об'єднаних Націях”. Бачать, що і цим не купили. „Нате вам державний прапор”, а за ним; „маєте державний гімн”. Також не дало ефекту, — спротив триває далі. Зрештою „подарували” Кримський півострів. Подарунками національного вільного духу, що найбільше непекоїть російських червоних і білих імперіалістів, ніколи не вгамують, бо він — непідкупний і непоборний! Зрадники були й є у кожній нації, на жаль, має їх і Україна, але вони не є виразниками волі українського народу, який незабаром викине їх на смітник історії, незалежно від того, чи вони в ранзі вченого чи улесливого покірного цуцика-служаки. Політики конферують, ніби шукають виходу. Про волю для поневолених народів тільки боязко згадують.

А без розв'язки національного питання на користь уярмлених Москвою народів, ЗДА буде тяжко здобути перемогу над ворогом, а коли й здобуде її, то заплатить стократ більшою ціною крові американського народу у неминучій збройній боротьбі з Московією.

В час невідомий, в час нежданий
Ти знов розімкнеш свій язик...
Надхненим словом осіяний
Колись недаром Первозваний
Зорю землі твоїй прорік.

Київ — Уривок: М. Філянський

О. Савко

ЇЇ ЛЮБОВ

(З дійсності)

Мені здається, що оповідувана тут історія виходить далеко поза інтимні переживання, сказати б, особисті і тому вона може бути подана до послуг ширшого читацького кола. Вартість же цієї історії підкреслюється ще й тим, що, як сказано в піднаголовку, вона взята з дійсності, ніким не вигадана і навіть не підфарбована.

Отож, мені було вісімнадцять років. Я, здається, не мав, не переніс і не відчув ще справжньої хлоп'ячої любові, тієї любові, яка робить з юнака безумця, перетворює перед його очима чорне захмарене небо на соняшно-блакитнє, голі осінні похмурі дерева — на буйно-кучеряво-зелені; жене його на найбільше ризико, небезпеку, аж до самогубства, коли розчарований юнак у своїй невдалій любові біжить під поїзд покласти на рейки голову, але поїзд довго не йде, ждати довго і нудно і — життя врятоване. Або летить до річки пірнути в глибокі води навіки, але річка глибока, страшна і небезпечна, до всяких любовних сентиментів байдужа й немилосердна і — знову життя врятоване.

Тоді ще такої любові я не пережив. Але така любов мені грозила з кожним днем і, особливо, з кожним вечером, коли я виходив із клюбу і задивлявся на невеличку, кругленьку, чернобриву і чорнооку дівчину. Серед тих дівчат, які приходили до клюбу, вона була таки гарна. Ні, найгарніша. Але погляд... Що означає твій погляд, коли ти не маєш на нього відповіді — погляду тих очей, у які ти часом дивишся з баранячим захопленням, аж поки хто по плечах не вріже: „Гей, чого стоїш на дверіх, витрішив очі, як теля на молодик?”

Але одного разу... О, хвилино юнацького захвату й запаморочення! Одного разу я запримітив, що глянула й вона. Глянула прямо на мене, на моє обличчя, на мої очі. Потім вона глянула на мене вдруге, втретє, вчетверте, вп'яте, вшосте... вдвічадцяте! Я вже з неї не спускав очей. Навіть тоді, коли виступав на сцені і грав ролі в комічних і трагічних п'есах. Пригадую історію з одним таким моїм виступом у ролі Сганареля в п'єсі Мольєра „Лікар з примусу”.

Я ото граю ролю п'яного лікаря, який лікує онімілу Люцінду, і кричу до неї: „Люціндо-”, а дивлюсь у публіку на „неї”, що сидить у перших рядах і теж дивиться на мене. Мені хтось шепче з-за куліс: „Не дивись на публіку”, а я все туди очима. З того робив такі очі, що публіка геть чисто регоче, думає, що отак я добре свою ролю веду.

Того ж вечора, після вистави прем'єри, я й познайомився з чернобривою і чорноокою. Як познайомився, в якій обставині і з чиєї ініціативи — важко пригадати, бо та хвилина, здається, не належала нам; вона була поза часом і простором. В усякому разі я почув від неї, що вона називається Шейва Купершляк. Для мене трохи це ім'я було незвичайним і якимсь дивним. Але всі інші почуття перемагали цю незвичність і тягли мене з несамовитою силою до Шейви.

Шейва — жидівка. Вона була зовсім молода, ходила до школи, в сьому класу, і було їй років п'ятнадцять-шістнадцять. Першого ж вечора, коли я проводив її додому, я відчув, що вона мене любить, що вона давніше запримітила мене і що, так само, давно шукала нагоди для знайомства.

Відтоді ми подружили з Шейвою. Перша юнацька несміливість проминула і ми стали зустрічатися при кожній можливій і неможливій нагоді. Неділами весною і влітку їздили роверами в ліс і там, у безлюдних місцях, кохалися природою, легкими й приемними чуттями здіймаючись понад усіх і понад усе. Ми були найщасливіші в світі. Принаймні, нам здавалося, що ми були найщасливіші. Ми крали в себе і в людей час на наші зустрічі. Коли Шейвіні батьки (вона мала батька, матір і брата) не пускали її вечорами з хати, тоді вона вигадувала якусь „репетицію”, „збори” чи „шкільні зустрічі” і все ж таки йшла. Ішла назустріч мені, щоб скованіши від усього світу, на чужому городі біля клуні, сидіти, аж поки не вертають хлопці й дівчата з клюбу до дому (по голосах чути), сидіти й милуватися зорями, місяцем і — самими собою.

Наша любов зайдла так далеко, що, здається, була вже перед нами ота межа, коли через любовні невдачі юнак чи юначка летять на безумні вчинки. І саме в цій кульмінаційний час прийшло те, що приходить до кожного, хто вва-

жає щастя за спіймане. Одного вечора я запримітив, що моя Шейва дуже смутна, небалакуча, часто хилить голову донизу, як квітка без сонця й повітря, і рано йде додому. Я пытаю її, чому вона така, що з нею сталося, чи не хвора, чи, може, батьки хворі, старі ж уже. Шейва мені нічого не каже. З якимсь первово-гнітючим переживанням вертаюсь я від Шейви.

Так минали один, другий, третій вечори. Шейва взагалі почала рідко появлятись між людьми. Ця загадковість Шевинії поведінки почала мене дратувати. Я передумав усе, що лише можна передумати. Але я не міг натрапити з тих думок ані на одну правдиву. Я сказав Шейві, що коли вона не пояснить причини свого засмучення, я покінчу з собою. Тоді я вперше побачив дівочі сльози. Шейва плакала так, наче перед нами ховали її батька або матір. Я заспокоював її, як міг, вона горнулася до міх грудей, і від її сліз мокріла мені сорочка. Потім Шейва підняла голову і вимовила мені:

— Нам усе одно не судилося бути разом.

— Шейво, чому? — застогнав я упівголос, та так, ніби той голос був украдений у когось.

Тоді черга прийшла на мої сльози. Вони буквально тиснулись мені з-під новік, але я соромився плакати перед дівчиною і я, здається, ковтав сльози. Мені здавалось, що коли б таке сталося, тобто, що ми не будемо разом з Шевинією, то я відразу душу сам себе за горло і вмираю. Я ж ще тому не вірив і допитував коханої Шейви:

— Чому?

Шейва мені відповіла:

— Мене б'ють батьки... За тебе, щоб я з тобою не гуляла.

— Я їм не подобаюсь? Мають на приміті іншого зятя? Кращого, багатшого, пристайнішого?

— Ні. Через те, що ти — українець. І батько, і мати, і брат кажуть, щоб я з українцями не гуляла, бо є жидівські хлопці.

— Шейво! — простягнув я свої обійми до неї.

— Але ж бо яка між людьми різниця, аби наші серця однакові були, аби любились ми...

Але тоді Шейва не пішла в мої обійми. Вона встала, постояла трохи, мовчки, задумано, а тоді простягла мені руку:

— До побачення, Олексо! Хай цей короткий час нашої любові буде приємним для нас спо-

3. А.

НЕЗЛОВИМІЙ ВОРОГ

На початках осені 1944 р. семидесята та 101-ша совєтські гвардійські дивізії, які перебували у резерві командувача Привіслянського совєтського напрямку, раптово одержали наказ — якнайскорше прибути на стик кордонів Волинської, Рівненської та Пінської областей. За 7 годин 210 полк 70-ої дивізії вже був зібраний і точно о 3-ї годині дня маршуваць у головній заставі війська, розчищаючи шляхи для інших полків, що виrushали через кожні дві години. За полками сунула полева артилерія, бронемашини, легкі танкетки. Отже з фронту в запілля перекидалося дві боєздатних дивізії. Німці в той час розпочали великі бої в напрямі Калинковичі-Олевське. Фронт потрібував підсилення живою силою і боєвою технікою. Тому кожному совєтському офіцерові було прямо таки дивно, що, замість того, щоб дивізії скерувати на передову, їх чомусь поспішно гнали в глибокий тыл, де ворога давно вже не було. Перемарш відбувався без всякої перестороги, бо дивізії переходили знайомими місцями, які два-три місяці тому пройдено з боями і зовсім очищенні від будь якого ворога.

Нарешті 210 гвардійський полк прийшов до місця призначення, інші полки розійшлися по цілому районі. В селах, оточених густими непрохідними лісами Пінщини та Поліщчини, було тихо. Які були наміри військового командування ніхто про те не зінав. О другій годині вночі командира 210 полку Сосніна викликано до штабового вагону, яким приїхав з своїми працівниками полковник СМЕРШ-у Котиков. Штабний потяг СМЕРШ-у зупинився на маленькому залізничному роз'їзді. В вагоні відбулася парада. Повернувшись з наради до 210 полку майор Соснін наказав негайно виставити на всі боки охорону, кулеметчикам і воякам окопатися в напрямі лісу, приготуватися до бою, всю техніку приладувати на боєве поготівля, загасити всі вогнища, а охоронним заставам стріляти без попередження. Але в кого стріляти? До фронту було майже 400 кілометрів. Про напад німців з лісу чи з повітря, при такій далекій віддалі від фронту навіть смішино було думати.

Ніч пройшла майже спокійно, лише ранком, в терені розташування полку, знайдено багато листівок. Всі вони були надруковані на малого розміру папері і лежали всюди: в садибах, на дорозі, стежках, наклеєні на стовбури дерев, стіни будинків, стодол та на паркані. В листівках писалося приблизно таке: „Вояки і командирі совєтської армії! Вас стягнуто з фронту, щоб кинути в бій проти Української Повстанської Армії. Ми, вояки Української Повстанської Армії, закликаємо Вас, повер-

.....
гадом. Але ж я проти волі батьків не можу стати. Ми будемо тільки як товариші. Бувай здоров!

Я не душив сам себе за горло і не побіг класти голову на рейки, я тільки подумав: „Яка ж бо міцна любов до свого батьківського, до своєї нації. Сильніша за всяку любов на світі”.

тайте свою зброю проти поневолювачів підсоветських народів. Винищуйте емгебістів-смершістів. Бийте червоних імперіалістів, як б'єте Ви брунатних фашистів. Переходьте до нас, до Української Повстанської Армії. Не мордуйте українське населення. Ми воюємо за Українську Самостійну Соборну Державу, проти комуністично-імперіалістичної Москви, за свободу всіх народів і свободу кожної людини!" —

Полковник Котіков наказав зібрати негайно всі листівки, обшукати вояків, відібрати у них листівки, тих, у кого знайдено, зголосити до штабу. Знову в штабі відбулася нарада. Військам наказано замінувати всі виходи і входи до лісу та „прочесати" його. Надвечір 210 полк вступив вже до лісу. Він поволі потяг з штабними вагонами. Над ранок з гущавини почулася команда: „— Потяги зупинитись!"

По вагонах ударило з кулеметів. Полковник Котіков наказав: — Не зупинятись! Повоною ходою — вперед! — Потяг набрав швидкості і за декілька хвилин вибухнув у повітря. Паротяг розірвано, вагони полізли один на другий. А з гущавини лісу розпочався кулеметний та автоматний вогонь. „Невідомі" обстрілювали залізницю, розбиті вагони, вояків 210 полку. Розпочався бій за всіма фронтовими правилами, але ворога не виявлено. Полковника Котікова забито, вагони охопило полум'я, а 210 полк змушений був з лісу вийти. „Прочистка" не вдалася. Вона коштувала 79 забитих та 146 ранених. Вийшли з лісу і інші полки, вони теж наткнулися на сильний вогонь повстанців. Війська одержали наказ скupчитись і пересунутись до невеличкого містечка...

За чотири дні майора Сосніна викликано до штабу СМЕРШ-у. Розмовляв з ним начальник другого відділу СМЕРШ-у капітан Ронгін. Він наказав підготувати полк до бою з українськими „буржуазними" націоналістами які, господарят в цілому районі. Для підсилення в полк прибудуть два батальони смершістів. Всіх українців з складу 210 полку вилучити і спрямувати на фронт. Для боротьби з повстанцями залишили тільки росіян, перевірених в боях та членів партії. Після наради, вечером майор Соснін повертається в своїй автомашині до розташування полку. В селі, через яке він їхав, авто зустріли українські повстанці. Кинувши автомашину, відстрілюючись з автоматів Соснін ледви втік через болота з шофера. Діставшись до полку негайно зголосив Ронгіну радіограмою, що в селі українські „бандити". Викликано карний загін смертників. Але він до села не дійшав. В 5-ти кілометрах його під лісом повстанці цілковито знищили. Через три дні до розташування 210 полку підійшов якийсь загін в уніформах та зелених кашкетах смертників. Без всякої затримки він дістався до села і раптом розпочав стрілянину. 210 полк навіть не встиг приготуватись до бою, бо думав, що до села прийшли „свої" тобто той батальон смершників, який було обіцяно для підтримки. А це був загін упістів, переодягнений в уніформу смершників, який зайшов до села і розгромив 210 полк. Недобитки його втекли до штабу СМЕРШ-а. Майора Сосніна забито, всі документи штабу дісталися до рук упістів.

В 30 кілометрах від штабу СМЕРШ-у розташувалося два карних загони смершників. Кожного дня Ронгін їздив

Федір Ордач

ПОЛІССЯ

(За Стир!)

Пригадую, мені тоді було дванадцять років, а було це весною, наприкінці травня. Це час на Заріччі (так називається межиріччя Піни і Стиру, чи пак Прип'ятки. Про це я колись писав у „Віснику") — так званого „дертя полосся", або точніше — дертя з лози ліка на постоли. Болота вже тоді на Поліссі буйно зеленіють травою, та пинаються різними болотяними нахучими квітками. Між нашим селом і сусідім пробігала вузька болотяна смуга, яка далі, від Стиру, розкидалася широко й далеко і скидала на степ. Через це болото пропливала прість (щось ніби болотяний струмок), по якому люди мого села і всіх близьких сіл їздили за Стир „у полісся", до величезних ольхових лісів підштих непроходимими лозовими хащами.

Вечір був теплий, коло нашої хати, над дубом гули і метушилися хруші; на прильбі сидів мій старший брат Василь з сусідом, парубком Грицьком, якого чомусь

до них на перевірку, беручи з собою для охорони 100 автоматчиків. Одного дня він не повернувся. Не повернулося і 60 автоматчиків. Їх зинців загін УПА, який чекав на них у засіді вже декілька днів. Вантажні машини, що везли для карних загонів смершників продукти, повстанці завезли до села і розвантажили. Шофери обезброєно і відпущено на волю. Але їх негайно заарештували СМЕРШ і наступного дня розстріляли...

У неділю новий командир групи по боротьбі з повстанцями зібрали всіх советських офіцерів на нараду у місцевий клуб. Навколо клубу для охорони виставлено спільну охорону смершників. Військові підрозділи залишилися в двох дивізій під час наради залишилися тільки під командуванням підстаршин. Десять о третій годині дня в містечко прибули загони УПА. Вони негайно розпочали наступ на клуб. Містечко з усіх боків оточувалося загонами УПА. Нараду перервано, розпочався бій. Повстанці відступили, захопивши з собою зброю та інше військове винівнання полків. По закінченню бою нарада продовжувалася далі. А в той час вечером упісті підсунулись у темряві до клубу. Вони чекали майже до кінця наради, а потім ударили на клуб вогнем стрілів і минометів. В вогні та від стрілів загинуло 28 советських офіцерів, один підполковник та два капітани СМЕРШ-а. Майже кожний офіцер був поранений.

Два місяці зводили дві фронтові дивізії бої з „невловимим ворогом".

— „Легше бути на фронті ніж воювати з партизанами" — говорили між собою советські офіцери...

Однак, не дивлячись на всі заходи СМЕРШ-у, повстанців не переможено. Вони щодня з боями виявляли свою присутність в районі. Фронт вимагав негайно повиннення живою силою. Розбиті і майже небоєздатні дві дивізії, 70-та та 101-ша відправлено на фронт проти німців.

прозивали Цухою. Хоч вони говорили притищено, але мое сторожке вухо відразу ж уловило зміст цієї розмови. Вони вмовлялися на завтішній ранок вирушити гиляро-човном за Стир „у полосся”. Тому, що батько Грицька мав човна, а мій брат іноді любив рибалити — договорилися теж узяти з собою „хватку” — довгого шнура з гачком і бліскоткою на його кінці. Я знав як треба ловити щук цією хваткою, бо не раз бачив я на Стиру рибалок, які швидко вспливали на човнах проти течії, тягнучи за собою довгого шнура зі штучною рибкою.

Ця розмова на призьбі мене дуже схвилювала — безмежно мені хотілося іхати з братом за Стир. Я саме лежав у клуні, на сіні, при відчинених дверях; я ось хотів підірватися на ноги і підступити до брата і вблагати його, щоб забрав завтра мене з собою. Але я не посмів цього робити, бо знат, що брат мій нажене мене і тоді справа цілком попсується.

Цілу ніч я не міг заснути — Колоденські ліси за Стиром надили мене соняшними чарами. „Візьмуть чи ні?”, ворожив я в пітьмі вказівними пальцями, намагаючись ударити у одного пучками.

Аж на сусідній вишні раптом закричав півень, сон повільно наліг на мої повіки і я заснув. Загадкові і чарівні Колоденські ліси марились мені і у сні, і я раптом почув над собою лагідний голос: — Хведю, вставай! Поїдемо в полосся.

Це був брат Василь. Він був уже одягнений; на ногах мав новенькі постоли, бо немислимо бродити по воді, між лозою босоніж, чи в шкіряному взутті. Я миттю скочився на ноги, побіг у хату, взув постоли і вже був готовий до мандрівки. Але брат порадив мені, щоб я поспідав і натякнув, що як не буду слухати мами, він мене не візьме за Стир. А я справді не послухав мами, що вже чекала на мене в хаті з молоком та скибию хліба. Хоч і як мені не хотілося снідати, все ж я послухав брата і випив горня молока, а хліб склав собі за пазуху.

— Хведьку, а не відбиваїся в лісі від Василя, — це остерога мами. Вона перехрестила рукою мене на дорогу і ми в трьох подалися за поле Маковище, до прісті де вже чекав на нас невеликий човен.

Човен був скований у „племеннику” (татарське зілля), там же були і два весла. Послісські, весла цілком інші, як ті, яких уживають люди, що живуть над великими озерами, чи глибокими річками, де нема болота. Полісське весло є довге зо два, а то й більше метрів; верхній кінець має поперечку на праву долоню, яку поліщуки називають „милицею”, другий кінець, що призначений до води, має плоску форму. Поліщук, їдучи човном, не радо гребе веслом воду; він звик попихати човна, сягаючи кінцем ґрунту.

Човна ми зіпхнули на прісті, самі повлізали до нього і попхалися між буйною травою в напрямі Стиру. Весла ми орудували тільки двох: мій брат Василь і сусід Грицько, чи пак Цуха. Вони розмістилися в задній половині човна; мене посадили не передньому носку. Саме передній носок розгортає, чи радше пронизував високу болотяну траву, яку на Поліссі називають різаком; у прісті, однак, води було ще чимало, бо дно човна не черка-

ло по ґрунті. Але посувались уперед по воді порослій травою, не так легко, і тому мій брат та Цуха добре налягали раменами на милиці весел.

Для мене ж сидіти на носку човна була справжня розкіш. Я мчав зором то по болотах, над якими скиглили чайки та кричали кулики і пекачі, і частіше поглядав під носок човна, у воду. Я поглядом своїм часто ловив невеличкі щук, яких тут називають „кожушками”; ось, між розрідженим різаком нерухомо „спить” такий „кожушок”, але як тільки носок човна черкне найближчі травинки, він відразу ж шмигне вбік човна, і його втечі можна визначити третмінням чубків трави над водою.

Нарешті, ми в'їхали на мілінну; прісті пробігала побіч плоского підвищення, Грудів, за яким уже була вода глибша і цілком глибока, коли підходила до Стиру. Тут мій брат із Цухою вилізли з човна і попихали його руками до того місця, аж було доволі глибоко. Ми поволі наблизялися до Стиру. За Грудамі прісті уже була глибока до такої міри, що не була поросла різаком; значилася вона вужковатою лінією, над якою почали густо галазуватися болотяні верби та верболіз. Близькість Стиру надихнула веселістю веслярів: Цуха затягнув басом відому поліську пісню: „Зацвila в лузі лоза, да й зацвila в лузі лоза, да і ще біла береза, да й голубі її глаза...” Мелодія цієї пісні розтяжна, розливиста, безмежно широка, як ці болотяні простори. Мій брат помогав йому тенором. Усі ми були веселі і щасливі. Людина іноді і не знає, як величним щастям може надхнати її душу ця чарівна, незнайома природа. А природа на Полісся, це щось таке, чого ніколи не зможе уявити собі людина з височинних терепів. Це оригінальна, неперевершена краса; це багатий подарунок Божий і то призначений виключно вбогим поліським селянам. Нещодавно я зустрівся із співаком Черняком, який перед війною працював на Полісся землеміром. Згадка про Полісся викликала в його очах таку ніжність, таке захоплення, що я навіть здивувався. „Знаєте, Полісся я ніколи не зможу забути. Такої чаруючої краси природи я ніде не бачив, як на Полісся”. І справді, поліська природа, це незвичайна краса, яка міняється ніжними переливами, залежно від пори року.

Ось, ми, їдучи просто болотяним степом, бачили широку зелену рівнину, яка здувалася хвильми, бо висока трава, творила хвилі від подуву вітру. Коли б ви побачили нас здалеку, ми мали б вигляд диваків, що попихають човна по траві. Це дивне і рідкісне явище, яке можна побачити тільки на Полісся. Ось, наша гиляровен розгортає на боки траву, перед човном хлюпоче риба, а крок ліворуч чи праворуч різко кричать деркачі. А далі, на купині, скована в траві свище свистеличка, а ще далі туркотять дики качки. Низько над травою мештається барвисті метелики, вище в повітрі перекидаються степові чайки, а ще вище стрілами мчать пекачі, і кричать серіями, немов би січку січуть своїми дзьобами. А он, побіч самітного куща верби, з трави виринула дзьобаста голова бузька, а ближче до прісті, видно чубату голову кані — її цікавить риба і вона сторохко поглядає в воду, що помережана травою-різаком. Зелений болотяний степ густо нацяткований багатокольо-

ровими квітами. Пишаються вони на зеленому килимі немов панянки, і віє від них запахом меду. Краса! Яка благодать, що сюди не може завітати людина в авті! Яке щастя, що тут нема готелів, з яких, крізь вікна поглядали: б напарфумовані дами і здегустовані багачі!

Краса природи тоді була б „підтягнена” під смак модерної людини і стала б місцем для бізнесу. І говорилося тоді про гроші, і гидотні джаси на терасах готелів та туристичних ресторанів заглушили б і кукання зозуль, і щебетання жайворонка, і спів солов’я. І тоді, звичайно, краса природи, перестала б бути дарунком Божим; була б це тільки вигадана людиною принада для багатих туристів. Та пур цьому!

Ось наш човен уже в’їхав на невеличке озерце поросле білою і жовтою лілією, яку поліщуки (зокрема білу), називають „мумолом”. Широке листя цієї лілії, капелюшіння, цілком застелило поверхню води і озерце скидалося просто на чудовий квітник. А ми наблизилися до них, помітили, що вузенькою але глибокою протокою прудко вривалася в озерце вода з річки. Брат Василь відразу ж зігнав мене з носка човна і звелів сісти між бортами, на соломі. Я слухняно зайняв указане ним місце. Сильна течія стримувала човна, але веслярі легко перебороли її і за кілька хвилин ми опинилися на поверхні Стира. Річка ця, сливе, найоригінальніша на всю Україну. Не широка, зате дуже глибока, вона жene свої води дрібними вирками, які часто творять на воді довгі лінії, подібні до ниток. Форма ж її корита, це дивовижні зигзаги. В’ється вона так, що той, хто по ній пливе, мусить що кільканадцять метрів повернати то ліворуч, то праворуч, іноді навіть мусить завертати назад, потім робити велике півколо, щоб знов прямувати в східньо-північному напрямі. А береги Стиру, як правило, густо порослі лозою; віти лози постійно купаються в його водах. Чародій!

Брат Василь зайняв місце на задньому носку човна, Цуха посунувся дещо ближче до мене. Позаду човна простягся довгий шнур з гачком і сріблолускою штучною рибкою; кінець шнура мій брат тримає в зубах і пробігає він за його лівим ухом. Човен швидко пливе за водою. Ми маємо плисти Стиром з кілометр, потім треба буде повернути праворуч, на прибережні озера, за якими Хвадорська „канава”, чи радше канал, викопаний кріпаками пана Олівінського во дні они; цей канал заведе нас просто в непроходимі гущі Колоденських лісів. Я з великою увагою поглядаю на лиця брата Василя. Я ще ніколи не бачив, щоб таким способом уловити щуку і мені хочеться, безмежно хочеться, щоб шнур рвонувся, і щоб Василь витягнув з води велику щуку, чи як тут кажуть щупака. Човен ще промчав з кільканадцять метрів і раптом голова моого брата хитнулася; весло міттю опинилося між бортами, руки цупко вчепилися за шнур. А шнур натягся як струна; Василь тягне його до себе, але щука крутими стрибками то в один, то в другий бік, хоче себе врятувати. Але мій брат не тривожиться, він знає, що ці водяні зубалі коли вже накидаються на поживу, то ковтають її цілковито; гачок, либо нь і цього разу, внизаався десь глибоко в горлі, а шнур міцний — не пірветься. Ось риба ще сплеснула хвостом по воді і міттю гепнула на дошки між бортами.

— Гарний кусочек! — сказав Цуха. Він зламав йому карк, завинув у свіжу лепеху і поклав коло моїх піг. Саме човен наш скрутів у широку протоку, за якою побліскувало в свіtlі сонця озерце. Трохи ліворуч, спініла височенна стіна іншого лісу, що був власністю держави, і якого місцеві селяни називали „казъонщиню”. Про цю „казъонщину” селяни розповідали чуда. Це були величезні ліси, що тягнулися десятками кілометрів і сполучалися аж з лісовими мережами Волинського Полісся. Вільха в них була висока і грубезна, не поступалася грубою і дуби та ясень і граб. А звірни: вовків, диких вепрів, серн, лисів — сила силенна. Туди не наважилися заглядати навіть мисливці, бо ці ліси були занадто віддалені від Пінська, весною ж літом і осінню охороняли їх трясовиння, та небезпечні водяні западини.

Наш човен безупину посувався вперед, у напрямі Колединських лісів. Перековзувалися ми через більші і менші озерця, що були сполучені один з одним протоками, чи прістями. Нарешті ми в’їхали на Хвадорський канал, який розмежував посіlostі поміщика Олівінського від Колоденських лісів. Канал мав вигляд вузької і глибокої річки і я тоді не міг собі пояснити, чому цю річку, що пропливає пушкою, люди називають каналом. Щойно пізніше, коли я був уже юнаком, удалося мені почути декілька переказів про цей канал.

Колись-колись, як ще Польща була могутньою державою, панувало на цих лісовах просторах двох магнатів: один Олівінський і другий, що мав свій палац в Колдні, здається Бжезінський. Хоч їх розділяв і Стир, і непроходімі болотняні нетрі (Олівінський мав свій палац у селі Ковбах, на лівому березі Стира), все ж між ними була зажерта ворожнеча. Цей останній, щоб цілковито відмежуватися від свого ворога постановив силами своїх кріпаків викопати між посіlostями свого ворога і своїми глибокий канал. Канал був викопаний і він залишився до наших днів; ціле літо жene він води з лісовах гущ до Стира, і чаре заблуканого мандрівника, коли той човном заганяється ним у лісові гущавини. Аж стає дивно: як можна було здійснити цей фантастичний задум двісті, а то й більше років тому? Коли врахуете те, що колись поліські болота були грузкіші, більш водяні, і більш лісисті — яку ж роботу змушені були українські кріпаки виконати! Так і ввіряються мені знедолені дядьки, півгодінні, обдерти, з дерев’яними лопатами, по пояс у мулистій воді. Попереду групи людей, що прорубують у лісі лінію для каналу, а ті, що позаду, — лопатами, руками а як треба, то й зубами, витягають коріння, і кидають його з мулистю землею на болотяний берег. І канал був побудований; на віки, сливе, залишився таємницею скількість жертв, що закопана в мулі, побіч каналу. Тепер там ростуть, як і колись росли, грубезні вільхи. Ще до другої світової війни проживав нашалок полу Олівінських у Коблах. Коли большевики перейшли 17 вересня 1939 року польсько-советську границю, селяни затовкли на смерть палицями цього нашадка. Так, либо нь, і дійшов до свого кінця паскудний магнатський рід. Але канал залишився свідком у лісовах нетрях.

Наш човен повільно посувався каналом проти течії; ми йдемо немовби тунелью, бо над нами сплелися га-

З суспільно-політичного життя

I. В-к.

В 1000-ЛІТТЯ ХРИСТИЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

В багатьох осередках, де проживає українська спільнота, організації, що працюють для неї, дбаючи про збереження національних традицій, розбудову національної культури, яку так наполегливо ініціюють і викорінюють московський окупант, ініціюють і організують відзначення 1000-ліття Християнської України. Про значення традицій в житті народу, а тим більше народу, що бореться за своє визволення, дальновидний Шевченко писав: „Коли віддамо на наругу святі традиції давнини, що тоді з нас буде? Якийсь німець, чи француз. Від національного типу, або сказати б, від обличчя національного не лишиться й сліду. А на мою думку нація без цього — кисіль. І то не смачний кисіль”.

Відзначаючи 1000-ліття Християнської України ми підкреслюємо і стверджуємо для себе і перед світом, що Україна була завжди християнською і вільною-іншою не буде. Не йде тут про наголошення православ'я, чи католицизму, а йде про християнізм, як синтезу національну, що витворилася в історичному горі нації під впливом Візантійського і Західного. Та синтеза, ставши аксіом'тикою життя народу, не є ні східною, ні західною, а національною-християнською. Нею перейняті все життя народне, вона висловлена в неписаних, але зобов'язуючих

луззя вільхи та інших дерев. Береги каналу плоскі, не видно насипів, здебільшого покріті водою. Весняні води, мабуть, століттями змінили ці обабічні насипи, але коріто каналу врятувало сильна течія. Отак ідеши цим чарівним тунельком-каналом і вірти не хочеться, що десь там, за Стиром, чекає на мене і брата добра мама. Тут цілком інший світ, світ, що відмежував себе від модерної людини. Стотисячних хорів різного птаства, не сколотить човен-моторівка, не запасудить димом з бензини пахощів молодого листя вільхи та лоз.

Я знов сиджу на передньому носку човна. Погляд мій мчить перед човном. Воду прорізує човен і вона злегка хлюпотить, легкий стукіт весел об борти човна. А око вступлюється все в рухому гладину і нині портить під галузями лози. Он воїн, дві качки, із задертими хвостиками, майже нерухомо сидять на воді. Ще мить і вони тричі скрикнули, залопотіли крилами і знялися над чубками дерев. А в глибині лісу: кро-ко-ку, кро-ко-ку.

— Це журавель, Хведю! — пояснює мені брат Василь. У цьому лісі виводяться дікі півні (журавлі), і дікі гуси теж тут виводяться.

— А чи вовки тут....

— Вовки тримаються цих місць тільки зимою, коли замерзнутим болота. Тепер вони повтікали до кущів, біляче до сіл. Не бійся, Хведю, вовків тут нема.

— А вивірки? — Брат: Є тут вивірки, горішки скоро будуть їсти на „градах”.¹⁾

1). Горбки в лісі, де ліщина.

(Продовження буде)

кожного члена спільноти законах. „Без Бога ні до порога” — говорить народня приповідка, або „гуртове — чортове”. А звідціля й політична концепція-дороговказ в еміграційній політичній практиці: „Краще свое латане, ніж чуже хапане”.

Тримаючись отого християнізму, нація в різні критичні й трагічні часи зберегала себе, не дозволяла розтворити її в чужому морю. Навпаки, і в умовах окупації, серед ворожого моря, зберігала себе, як скаржиться польський хроніст, „Русь (у Львові XVI. ст., де „було мало русинів, але багато Русі” Е. М.) установляла собі і консулові, і провіконсулові, дивні присяги чинила від послушності владі, відприсягала, сама свої суди і кари установляла, тих, що для чужинців служили за проклятих матів, до церемонії не допускала її плювала на них”. В самій собі була сила Русі, що була вірною своїм традиціям. І це дуже глибоко ехонив чужинець.

В суспільно-політичній діяльності організацій, які ініціюють і організують відзначення тисячиліття Християнської України, йде про підставові засади, оті закони християнські і національні, які створила нація, стверджуючи свою відродність, окремішність національної політичної. Це надзвичайно важливе в наш час, коли Кремль „визнає” самостійність, герб і гімн, і всі атрибути зовнішній, а поспільно поборює національну окремішність, щоб з нації зробити кисіль. І саме оті національні засади стверджували понад 10.000 українців в Торонто 7. серпня, заявивши перед світом, хто ми є, якої віри й чого хочемо. Урочиста архієрейська Служба Божа Кир Максима Германюка, його глибоко змістовна проповідь, як і вся політична частина, були присягою Україні Християнській.

Те саме зробили дітройчани з віндзорцями в своїй зустрічі менших розмірів, але ж в тому ідейному пляні. Поет Е. Маланюк, проф. О. Горошко, І. Вовчук, що виступали на банкеті в Віндзорі 20. вересня, а на другий день на зустрічі перед тисячою учасників, говорили про національні прикмети християнізму, які єднають Україну не з світом московського безвірницького православ'я, а з світом християнським.

Здавалось би, що відзначення такої дати об'єднає нас всіх. Тим більше, що УККА в своєму обіжникові ч. 3—IV від 18- серпня проголосив важливість відзначення цієї дати „Не тільки в релігійному, але також у національно-політичному та самостійницькому державному розвитку народу”, закликавши відділи „підтримати морально й організаційно всі товариства й установи, що виступатимуть з ініціативою і пляном такого відзначення і усіма засобами сприяти тому, щоби ці святкування були влаштовані достойно й гідно”.

Свій відгомін відзначення тисячоліття Християнської України знайшло в документах Конгресу ЗДА. В конгресовому рекорді з 3. серпня ц. р. вміщено заяву члена Палати Репрезентантів Петра В. Родіно. В цій заяві, записаній до рекорду, конгресмен, ствердживши, що українці Канади і ЗДА лучаться з американцями і канадцями,

святкуючи визначні моменти в історії обох народів, захищає, щоб і американці та канадці спільно відсвяткували тисячеліття Християнства України. На думку конгресмана відзначення цієї дати має особливе значення саме тепер, коли український народ є поневолений московським большевизмом. Конгресмен висловлює надію, що новий рух, який охопить ССР, приведе Україну до повної релігійної, культурної й економічної свободи, бо народ, що так багато зробив для культури людства, заслуговує на повну свободу. Згадуємо коротко про вислови конгресмена не для того, щоб пишатись успіхами, бо пишатись можна буде тоді, коли осягнемо мету. А до неї ще важка й терпнista дорога наполегливої боротьби й праві об'єднаної національним единомислем спільноти.

Іначе сприйняв ту подію „Український Прометей”, наслідуючи її на чадних сторінках газети. Побачили редактори, що „серед українців на еміграції зросли зацікавлення історією християнства на Україні”... і, „у зв'язку з тим, що деякі середовища зактивізували цю тему в своїй пресі”, вирішили пустити ложку отрути московського православія. Після редакційного вступу (жирним шрифтом) вміщено передрук нарисів митрополита Іларіона з „Віри й Культури” ч. 9 (21), що редактується за правилом: сам пишу, сам видаю, — собі хвалу воздаю. В статейці тій читаємо, що „вороги наші найбільше католики — поляки завжди пильнували знищити нам нашу православну віру, щоб тим самим знищити й український народ”. А „в світлі нововиданих ватиканських документів стали просто казкою всякі католицькі писання про католицтво князя Ізяслава Київського (†1077 р.), Данила Галицького й ін., жадних листів від цих князів до Папи немає і вони себе вважали православними. Так вони просили в папи військової допомоги й тільки, а папи все це зараз неправдиво роздумухували на прохання про католицтво”. Папи роздмухували, а католики в Польщі (не окреслено які) хотіли знищити нас. Отаке втяг Прометеї.

Перекреслюючи і заперечуючи західні впливи на українське християнство, в статті безапеляційно тверджиться, що „уся наша історія тісно пов'язана з життям православної церкви”. Яко? Не говориться. Ні словом не обмовившись про боротьбу московського православія проти української церкви, а підкresливши вплив української церкви на московську, в нарисі пишеться: „Православних церков багато: Грецька, Арабська, Вірменська, Коптська, Сирійська, Болгарська, Сербська, Українська, Російська, Білоруська і т. ін. — усі вони входять у склад вселенської церкви, одна від одної незалежна, кожна з окремою ідеологією”. Не збираємося полемізувати в справах історії церкви з редакторами Прометея, бо не про історію церкви йде, а про відзначення 1000-ліття Християнської України. Хочемо вказати тільки на два в ній твердження. Перше: „І все, що ми маємо славного в своїй культурі, все це створила нам наша православна церква”. Не сказано найважливішого, яка православна і коли, бо ж з 1696 р. українському народові було накинуто московське православіє, в якому церква була знаряддям московської імперської політики, чи оте православіє створило нам культуру?

I СМІХ, I ГРІХ

(Про одну кипучу діяльність).

Такими словами окреслювали на Україні потягнення чи вчинки людей, які на школу собі, а ще більше близьким, робили нерозважні, а то й дурні діла. Участь наших політиків, що так люблять кипучу діяльність, в мітингові організованому в готелі „Дипломат”, була б смішною, якби не завдавала школи нашим визвольним інтересам. Мітинг відбувся 15. липня. Заздалегідь, днів за вісім — десять, його дуже рекламиуваво НРС, наголошуєчи участь й ініціативу Добрушу і національних організацій. За два дні перед самою імпрезою, організованою якими силами для відзначення другої річниці повстання на Воркуті, „Свобода” віддрукувала платне оголошення, в якому писалося, що ЦОПЕ та ще якесь товариство каторжан, разом з ДОБРУС-ом організовують цей величавий мітинг. Велике оголошення закликало всіх на мітинг. Не хотієся вірити, що українська організація, яка так багато кричить (хоч і слабенький голос має) про свою демократію, і, як водиться, про боротьбу з фашизмом, виступає спільно з ЦОПЕ, яке очолює Клімов.

Кипуча діяльність Клімова заплутана і темнувати. Про неї „Соціалістичний Вестник” написав, що він „діяв не з своєї власної ініціативи, а тільки виконував накази п. Мільруда — Томсона і розвідувальної установи, що стояла за спиною”. Щось подібне до діяльності Василіакія й Крутія. В 6. числі берлінської рептильки „За возвращение на родину” згадано теж про кипучість того діяча і стверджено, що патріоти однієї з груп співпраці (для повернення на родину — ред.) передали берлінському комітетові цілу картотеку з пізвищами переміщених осіб, які проживали в Мюнхені. А картотека та, либонь, знаходилася в посіданні провідників ЦОПЕ. Тому то й дивно було, що ДОБРУС вшолопався в таке товариство, бо яккаже народне прислів'я „з ким поведешся, від того й наберешся”.

Друге. Ота незалежність перелічених православних церков. І редактори і автор добре знають, як є з „незалежними” патріархами і митрополитами московського патріарха, який вірою і правою служить большевицькій імперії, як раніше служив царській. Про ідеології якої православної церкви йде мова? Української, незалежної від московського православія, чи православної з московським православієм. В тексті нарису, яким ствердили редактори УПІ своє політичне вірую й орієнтацію, промовчано про найважливіше, як казъонна московська православна церква, спираючись на ідеологію московського православія, жорстоко і безпощадно иницила національну ідеологію української християнської церкви.

Не католицизм, а московське православіє, сплетене з большевизмом, воює й нині вроти Християнської України, з її національною ідеологією.

Говоріть ясніше, щоб всі побачили ваші „вселенські” стежки, а не каламутьте спільноти, яка відзначає 1000-ліття Християнської України.

Заповіджене й так широко розреклямоване віче відбулося, як і все тепер, на відповідному рівні. І вже через вісім днів після цього, 23. липня, в „Свободі” безплатно видруковано аж три відгуки про те віче. Промовцями від українських політв'язнів були: І. Шарай-Самійленко, о. Даниленко-Данилевський і проф. Б. Подоляк. Всі, як то виходить з звідомлень, говорили на високих нотах і, мабуть, не без чийогось камертону. Високо-патріотичні промови їхні, повні найбільшої любові до спільноти всім промовцям вітчизни, передавалися через радіо-Визволення. Тільки про свою батьківщину, про поневолення большевиками Української держави ні словом не згадано в тих текстах, які виготовував і відредактував для передачі на той бік заслони ред. М. Воскобійник. Ні слова, ні натяку в тих зверненнях про нашу визвольну боротьбу, про національні інтереси. Все говорилося про спільно всіма пролиту кров, злодіяння советської влади і тільки. Мова українська, а зміст — „общепонятний”, всесоюзний — імперський, непередрішенський. Хоч промовці й знали, що в Воркутському страйкові вирішальну ролю відограви українці, яких батьківщиною є Україна, багатьох, як знаємо зі звідомлень західної преси, заслано туди за їхню боротьбу за Незалежну Україну та про це не говорили, бо якісь чинники, що організували те віче, не дозволили.

А вже через вісім днів в „Свободі” почали спростовувати свою участь в тій імпрезі. І були й не були. В своєму спростованні п. Гудовський пише, що „член управи Нью-Йоркської філії ДОБРУС п. Кулик на телефонічну пропозицію співробітника Американського Комітету п. Терпака без відома Головної Управи ДОБРУСУ дав згоду взяти участь у мітингу, але пересвідчивши у тенденційності цієї імпрези, образливої для українців, відмовився від участі”. Через вісім днів після віче, як дали себе затучити в „общеросійський” пропагандивний котячок”, надумався п. Гудовський спростовувати участь Добрусу, шкодіючи, що „на жаль цього (про Незалежну Українську Державу — ред.) ми передати не могли. Бо це суперечить концепції непередрішенства”. Якісь чинники тільки пальцем кивнули через телефон і люди кипучої діяльності дали згоду брати участь в „общеросійській” протиукраїнській імпрезі, щоб служити чужій вітчизні, проти інтересів своєї. А як побачили, що українці на імпрезі майже не було, тоді розшолопали, що імпреза образлива для українців і давай спростовувати. Пан Гудовський, чільний діяч ДОБРУС-у, описуючи зміст того лицедійства, на якому так багато говорили „раби отечества чужого”, шкодіє, що їм не дали сказати того, що мали сказати. А голова ДОБРУС-у в листі до редакції „Свободи” пише, що за таку наругу „На найближчому засіданні Управа розгляне цей факт самовільного використання імені нашого об'єднання чинниками, які перебувають під впливом середовища, що систематично негативно ставляться до руху українських колишніх репресованих і переслідуваних советським режимом”. Заплутані спростовування й твердження. Участі не брали а шкодіють, то хтось не дозволив сказати того, що думали. Якісь середовища, негативно ставлячись до ДОБРУС, впливають на чинники, а ті використовують українське ім'я бідої організації з репресованих для поборення українських самостійницьких сил. Голова не пише, які

ХТО ВІДПОВІДАЄ

На урочистій сесії УВАН, присвяченій 150-ти літтю Харківського Університету, проф. Філіпов в науковій доповіді переконував вчених, що до 1917 р. в Харківському Університеті існувала повна академічна свобода. Науковці слухали те і ніхто, для наукової об'єктивності не наважився спростовувати того тенденційного політичного твердження. Голова УВАН в Америці знає ж, як переслідувано українських професорів - патріотів до 1917 р. імперськими поліцейськими. Знає і про те, що професорів, які наважувались проповідувати ідею „природного права” народів, з Університету виганяли й залишили і до 1917 р., і після. Хіба ж проф. Ветухов не знає, що дисертацію Костомарова спалено, а праці проф. Сумцова були заборонені, або не знає про переслідування українських вчених в новіші часи. Не-даром же почесям членом Харківського Університету був граф Аракчеєв „на відзначення пошани за велике зрозуміння й заслуги, які він виявив для вітчизни” — Росії. А за советських часів Харківський Університет пов'язано з іменем Лазаря Кагановича, який в практиці продовжував діла Аракчеєва.

Не дивує, що Філіпов, який все це знаючи, говорив про академічну свободу в Університеті до большевизму, бо єдинонеділімство російське веде шалену боротьбу проти отого природного права українського народу жити незалежно від Росії. Дивує постава тих, що потуряють ширенню московської політичної пропаганди в УВАН.

Тільки через півтора місяця після сесії, коли

то середовища і що то за чинники, а саме це і є дуже важне. Будь-що-будь на цій протиукраїнській імпрезі говорилось до українців на Батьківщині українською мовою з єдинонеділімських позицій. Патріотів кипучої діяльності замалили, використали, а потім в московській пресі написали для світу, „що ліквідатори Воркутського страйку були таки українці” (НРС 21. 7.) Це мабуть читала Управа ДОБРУС-у, яка в супрязі з московським ЦОПЕ затівала те лицедійство. Мабуть читав і голова, пишучи листа до Свободи, в якому спростовує свою участь, обіцяючи розглянути факт на засіданні. Та й тільки! А які висновки з отого використовування ДОБРУС-у якимись невідомими нашій спільноті чинниками і середовищами зробить, чи зробила Управа не знаємо. А для спільноти це важно, бо вона таки не може дозволити, а тим більше, толерувати, щоб українську організацію, в якій, ніби, об'єднані бувши репресовані і потерпілі, хтось використовував для поборення української державницької ідеї, для дезінформації світу і для дескриптації нашої визвольної боротьби. Шкода, що якісь чинники, як то виходить з отих спростовань, використали діячів кипучої діяльності, а після того і в пресі поглушились. Ми тієї думки, що використати можна того, гбо тих, що надаються до того, „предрасположені” до використання.

А. С.

в пресі було подано широкий звіт про неї, як про великий осяг вільної науки, проф. М. Міщенко (дійсний член УВАН), спростовуючи московське пропагандивне твердження з катедри УВАН запитує: „хто несе відповідальність за провадження російської пропаганди через наукову установу?” Очевидно, що ті, які несуть відповідальність — керівники УВАН і ті, що поділяють лінію такого керівництва, відповіді на запит проф. Міщенка не дали й, напевно, не дадуть. Бо що можуть відповісти керівники, які наукові конференції не раз перетворювали в політичні віча, даючи змогу ворогам і противникам нашої державної волі виступати на них проти нас. Що можуть відповісти на поставлене питання ті, які роботу УВАН хочуть вести непередрішенськими стежками в єдинонеділімське річище? Щоб чесно відповісти на поставлене питання, треба б розповісти спільноті про позаторішні вправи з наукою з непередрішенських позицій, треба б розповісти і про цензуру доповідей, прочитаних на Нью-Йоркській конференції, яка була організована для того, щоб облегчити політикам з УВАН, заманити українських вчених в пайми до Інституту Винчення Історії й Культури ССРС, — цього інструменту єдинонеділімської політики великої Росії. А розповідаючи те, неминуче довелося б сказати, що на отих наукових конференціях, ніби, далеких від політики, чільні діячі НР послідовно здійснювали перший етап імперської політики під прикриттям непередрішенства.

На цьому етапові (пройденому) на наукових конференціях УВАН виступали з політичними доповідями знані „учені”, як Марголін, Абрамович й інші, повчаючи вчених до покори перед імперською наукою. То була підготовна праця до втягнення українського наукового світу в імперський інститут для вивчення советознавства. І про неї писалося в українській пресі, як про великі осяги української науки. За ним прийшов другий — „патріотичної” наукової праці над вивченням советознавства, щоб заперечити українську науку, а ствердити її як складову частину советської (російської) науки. В Нових Днях Ю. Шерех прямо ставив питання, чи існує українська наука взагалі. І відповідь, очевидно, була дана така, як того вимагали інтереси мюнхенського советознавства. Нібі існує, а більше ні.

На практичні осяги й „великі” наукові успіхи не дозволяє довго чекати. Їх подано в перших працях Мюнхенського І-ту українською мовою. Тематично і змістово українську визвольну боротьбу й цілу національну проблему державної волі зведено до політичної опозиції в середині імперії. В спеціальній брошурі М. Ковальського „Опозиційні рухи України і національна політика ССРС” (1950-1954 рр.) всю визвольну боротьбу: соціально-політичну, наукову і всяку, яку вела нація проти імперської системи, зведено до легкої опозиції, яка виявилася в процесі запровадження національної політики большевиками. Отакий опозиційний спротив „знайшов свій драматичний вираз в масовій повстанській акції”. Отак оформили вчені на непередрішенській наші 30-ти річній боротьбі нації проти імперського большевизму. А за ними й Укр. Прометей в 29 числі, перегукуючись з Ю. Шерехом, дискусійно заявив, що „наші автори писати не вміли і не вміють”. Вони були неталановиті і некультурні. Та взагалі розмови про нашу

КОНСОЛІДАЦІЙНЕ КОЛЕСО

Багато писалося і переконувалося, що ЗУАДК є харитативно-допомогова установа, через яку українці й організації українські за океаном допомагають своїм братам у Європі. Хоч в наш час і не існує аполітичних організацій та ЗУАДК підкresлював і наголошував свою позапартійність і аполітичність. Що правда, в своїй практичній роботі в Європі, як і в Америці, його урядники та й сам голова не цуралися односторонньої політичної практики в своїй харитативній роботі. І на останньому конгресу УККА, де головував др. Галан, не обійшлося без неї. Правда др. Галан в критичному моменті, на самому початку конгресу, втомився і пішов відпочити, передаючи головування п. В. Мудрому. Це мовляв, нові емігранти, роз’їдені патрійністю, не погоджуються між собою, а батьки народу, з „неполітичних” установ, уміють узгіднити між собою лінію і дотримуватись її. А як громада її не визнає, чи корегує, тоді резонувати, а релюції Конгресу можна нахиляти як то зручно.

Обраний на Конгресі до Політичної Ради УККА, др. Галан вибрався до Європи в справах допомогової роботи. В Мюнхені пан голова уникав політичних середовищ, не запрошує на нараду центральної громадської установи ЦПУЕ, а просить „аполітичних” людей, — представників політичної преси. Дивним був виступ д-ра Галана не від ЗУАДК, а від УККА, хоч Політична Рада, від якої він виступав, не давала жадних уповажнень і не посыпала його. Шостий Конгрес УККА схвалив резолюції в справі консолідації, правда, вони не до смаку декому. Органи УККА, вибрані на Конгресі, повинні б керуватись ухвалами Конгресу, але нетерпеливий др. Галан вирішив проявити ініціативу, щоб сконсолідувати українське життя поза плечима політичних сил.

літературу — то „роблення з жаби слона”. Одним словом нація без талантів, без літератури оригінальної. А що варта така нація? Вони відповіді не дають, вони тільки формують думку.

Проф. М. Міщенко делікатно поставив питання, хто відповідає. Справа набула далеко ширших розмірів, вона пішла так далеко, що ті, які перешли на неділімські проти-українські позиції, стали знаряддям для поборення української державницької ідеї. І цим непередрішенським шляхом хочуть вести весь науковий світ і спільноту проти національної ідеї.

На поставлене питання вони відповіді не дадуть, бо даючи її мусін б розповісти спільноті про те, як перетворюють українську наукову установу в знаряддя єдинонеділімської політики закордоном. Розповісти про те, відповідаючи на поставлений запит, це значило б заперечити себе перед українською спільнотою, або позбутись добра паші на непередрішенській толоці в Інституті імперського советознавства.

Цього вони не зроблять. Висновки має зробити спільнота, вірна національним ідеалам, а в першу чергу їх мають зробити чесні науковці й УККА. Сказано ж бо в наших державних приписах „не оправдай несправедливого, аще і друг твій есть”.
І. Н.

На тій нараді в Мюнхені нічого нового не було подано. Виплакавшись, що тяжко вести українську політику, бо українська визвольна справа „ніколи не стояла так зле, як саме тепер”, голова неполітичної допомогової установи, як речник УККА, нарисував перед учасниками наради пляни нової консолідації навколо трьох центрів: УККА, ЗУАДК і це якогось, що має постати.

„Трикутник, а коли хочете колесо завершеної консолідації” — ствердив др. Галан. Колесо, виходить, без спиць і без обода — ступниця. Дві вже є в трикутнику, а третю ще треба видобувати. Дивовижня концепція. Є чинники, а немає політичних сил, немає й спільноти, на яку ті сили спираються в своїй діяльності.

Як виходило з часово обмеженої наради, весь тягар і відповідальність в цьому новому етапові визвольної політики мав би лягти на українсько-американські чинники — ЗУАДК і УККА. І тут др. Галан скинув мундур директора „аполітичної” допомогової установи і повідомив своїх слухачів, що ЗУАДК на рівні з УККА і новим політичним центром стає політичним чинником, бо треба ж рятувати отої „фатальний стан”. Як то вже повелось в деяких наших сердовищах і цього разу докторові не стало часу з’ясувати в чому та фатальність. За те, заскаченім такою новиною учасникам парад, було сказано, що саме на таку консолідацію (за схемою колеса без спиць і обода) чекає „400 тисяч знаменитої модерно вишколених вояків — українців”. (300 тисяч перейшли американський вишкіл, а 100 тисяч канадський).

Про військові резерви такі великі немає потреби говорити, бо вони є в розпорядженні американського уряду. Можна тільки радіти, що українці боронять у американському війську підставові засади свободи цих країн. А др. Галанові, людні колись військовій, можна порадити перевірити свою арітметику і не заплюювати нею очей та не давати аргументів ворогам нашої волі використовувати їх в боротьбі проти нашого визволення. На що ж вжив др. Галан в своїх консолідаційних заходах, до яких його ніхто не уловажував, тієї військової арітметиці? Це не трудно відгадати. То і є ота нова (властива престара) концепція, позбавлена національного глузду, яка мала спиратись на міжнаціональному статусі ЗУАДК, досі тільки допомогової установи. Не оригінальна і не нова та концепція — її давно, навчені гіркою практикою, відкинули народи, що хочуть здобути волю. Ще Леся Українка, людина не військова, а з пророчим ясновидчим даром, писала: „хто визволиться сам, — той вільний буде”.

Є друга сторона в тій консолідаційній діяльності голови ЗУАДК. Пан голова виступав не від себе, а від УККА, установи всім нам дорогої, до збереження єдності в якій зобов’язав Конгрес українців. Чи такі виступи в інтересах УККА? І що спільноти вони мають з ухвалами Конгресу, який до національно-політичного центру, що мав би створитись, поставив вимоги, щоб він „був виявом національно-політичних прагнень і стремлінь української спільноти в її боротьбі за суверенітет України, спирався на співдії і підтримці всіх національно-політичних сил її та побудований був на всенаціональній базі”. Як поставилась екзекутива УККА до концепції др. Галана не знаємо, а концепція „колеса” без спиць і обода, яку висунув др. Галан в Європі, нічого спільноти

ЧЕТВЕРТИЙ ЗДВИГ СУМА

До щорічних здвигів Спілки Української Молоді в Америці українська спільнота звикла. Своєю чисельною участю вона, переглядаючи самодіяльність Сумівських осередків, дивлячись на дефіляди сумівців в струнких лавах, радіє разом з Сумом за успіхи й боліє за невдачі. Цього року на Сумівській оселі зібралось понад 2.000 гостей і біля 1500 сумівців, щоб разом відзначити 1000-ліття Християнської України і заявiti світові, що політика співіснування веде не до свободи народів та запротестувати проти непередрішеньських затій „приятелів” єдинонеділінства.

Здвиг тривав три дні: 3, 4 і 5. вересня. Головна його частина випала на 4. вересня. Дуже милені враження на присутніх сприяли сумівські ряди, в яких, осередок за осередком проходили учасники здвигу коло майстерно віраної трибуни, запевняючи свою вірність Богові й Батьківщині, честь якої вони боронять і будуть боронити. З кожним осередком йшли юні сумівці, суменята з серйозними обличчями. Вони, що родились в чужому вільному оточенні, пізнають здалека свою Батьківщину. Усміхнено-бадьорі, горді з себе дивились вони на Головну Управу і Президію Здвигу, немов запевняючи їх: ми будемо не гірші від вас. Дві оркестри з Буфalo і з Джерзі Сіті облегчували дефіляду. Художня самодіяльність, — виступи осередків, ствердили, що осередки пройшли організаційний період і громадянство, не зважаючи на голоси недругів, признало це за Сумом. Завдання тепер в тому, щоб більше узмістовнити щоденну роботу кожного сумівця і осередку, забезпечити через повсякденну роботу над собою національно-політичний і культурний ріст. Задача в тому, щоб старші і практичною роботою, і довідом допомогли у вихованні тисяч юних сумівців.

Увечорі, до пізньої ночі, навколо ватри осередки продовжували покази своїх осягів. Скромна, але старанно обладнана виставка ручних мистецьких робіт осередків, упорядкована п. Лавришко, промовляла відвідувачам про всеобщий вияв творчої енергії нашої молоді, об’єднаної в лавах СУМА. Трохи перестарався майстер-годинникар, який на годинниках, що тут же продавалися, вмістив емблему СУМА. Емблема-не рекляма. Здивовані були всі учасники Здвигу, а дехто й обурений тим, що духовий онікун СУМА чомусь не прибув відправити Служби Божої. Вірючі ждали пастиря, а він, знаючи про це, не прибув.

П. К.

не має з ухвалами Конгресу. Її висувається, щоб заперечити ухвали Конгресу, перекреслити їх. Може тому ще й досі резолюцій Конгресу не опублікувала деяка („безпартійна“) преса. А вони ж є законом для УККА на час його каденції, який так палко закликав др Стаків, член ЗУАДК, шанувати й виконувати. Отак виконують.

З затій др. Галана нічого не вийде, лише шкода, що не перевелися політики, які хотіли б везти українську політику на колесах без спиць і ободів.

І. П-ий

НА ОГЛЯДИНАХ

Про „кукурудзяну делегацію” до ЗДА вже написано чимало. Всі американські журнали переповнені світлинами гостей, на чолі з співробітником НКВД, міністром колхозного хліборобства п. Мацкевичом — обов’язково з України. Вивчають гості в Америці все: шікарські бойні, заводи Форда, фарми, — все, хоч у них є свій плян. Як виглядає з преси народ в делегації бувалий, вишколений і тримати себе вміють. Говорять на прийняттях все, що подобається, чи може подобатися американцеві, мало про свою вітчизну, що вислава їх з далекий-дужими завданнями. Хліборобська Америка спрвила, як видно, велике враження на чиновників імперії, з яких зроблено колхозників і відряджено за море вивчати капіталістичний досвід.

Найбільше вражали советських гостей крамниці, повні товарів і отої спокійний хазяйський ритм на фармах. Один з служилої братії, що має паспорт економіста, чи пляновика, коли довідався на фармі середніх розмірів, що хазяїн її наймає на збирання вівса лише одного робітника, з здивуванням вигукнув: „як одного? Та в нас бі...” І так скрізь: фармери, володіючи 160-200 акрами землі самі із своєю родиною оброблюють їх, помогаючи один одному в гарячу пору. Ні на картопляних фармах Міннесота, Мінніген, ні на великих ішеничних фармах не побачили „туристи” валок виснажених, знеможених робітників, що є типовим для соціалістичного колхозного раю, де на уборку посилають і школярів. А тут і жінки майже не беруть участі в польових роботах.

Гості все те оглядали не виявляючи здивовання (школа!). Всіх „колхозників”, висланих дослідити американські способи плекання кукурудзи, щедро постачено карманними грішми. Кожний мав на дрібні витрати біля 1000, а то й більше доларів. І при найменший нагоді вони купували парфуму, одіж, не числячись з цінами. Це теж мало свій вплив, — американці потребують покупців.

Гостинно вітали американці заморських гостей. Посадник міста Шікаго додумався символічно передати їм ключі від міста. Щеб пак — мода коєгзистенції, миротворчий дух Женеви. Одні українці, знаючи добре, що ховається за тимчасовою скоропромінальною політичною приязню, пам’ятаючи повійськові братання з силами сатанії і практичні наслідки того, привітали імперських гостей, як годілось, по заслугі. В Шікаго і Дітройті силами організацій Визвольного Фронту, а в Міннеаполісі за участю всіх українських організацій, були організовані демонстрації, що порушили ідилію на зустрічах.

Біля готелів, де відбувалися бенкети, советські „подорожники”, не сподівались зустрінутись з „сепаратистами”, яких у себе советська преса називає „агентами чужих держав”... А тут натрапили на численні колони демонстрантів з плякатами й транспарентами: „Брехня і підступ — зброя Москви”, „Україна природній союзник Америки”, „Україна домагається волі”, „Відкрийте заслону, щоб світ побачив московське пекло” й інші. Демонстранти домагались і хотіли поговорити з „земляками”. Та де там. Багатозначно сказав один із подорожників: „нехай поїдуть туди і там скажуть”.

Місцева преса вмістила світлини з тих демонстрацій з наголовками, „Українці протестують проти росіян”, „Українські націоналісти демонструють проти комуністів”, „Вони хочуть волі для України”. Наспіх з організованих демонстрацій, бо ніхто не знав, коли приїдуть гости, були виявом справжнього наставлення української громади до Москви й її гостей та до облудної політики співіснування та ще на колхозному рівні.

Головний „кукурудзвод” імперії, Хрушчов, за кілька днів до Сесії Верховної Ради, заявив на прийомі в швейцарському посольстві, що „Найбільшою подією після другої світової війни є обмін делегаціями між ССРР, та Америкою. В дечому цей обмін важливіший, як Женевська конференція”. Здавалося, що то сказано так собі з властивою для Хрушцова пиндумчістю. А в дійсності заява мала свій зміст. Що побачили американські туристи в советській імперії? Не багато. Та їм і не показували того, чого не слід. А проте вони таки побачили низький рівень найпередовішого соціалістичного господарства, позграбні сільсько-господарські знаряддя — малопродуктивні, низьку подуктивність в сільському господарстві. А що найголовніше, побачили зернову кризу в імперії і провал кукурудзяної програми в Казахстані. Мало бачили, але й того досить, щоб переконатись, що змусило володарів Кремля так залипатись до „капіталістичної” Америки.

Проте американська делегація фармерів, ствердинши, що американського рівня советському селянству скоро не досягти, заявляє, що селяни харчуються лішне, як до революції. Останні три слова дають розгадку, чому такого значення надавав тим делегаціям Хрушчов. Безглузді, неграмотне порівняння з тим, що було 38 років тому, саме й на руку володарям з Кремля. Бо воно в якісь мірі виправдує московсько-сталінську рабовласницьку систему. Зайво говорити тут, що 38 років тому рівень життя в усьому світі і в Америці був зовсім інший, ніж тепер. Хіба кому в голову приде рівняти ниніше життя американців, чи якогось іншого народу з рівнем, який був 38 років тому, щоб з цього робити політичні висновки для виправдання існуючого ладу.

Задоволені з таких відвідин, наслідники Сталіна катали на човнах заморських послів, збиралі з ними ягоди, полювали в підмосковському маєткові, на дачі — Булганіна, на розкішних банкетах кожного гостя обслуговував один льокай країни соціалізму. В Москві вміють запилювати очі чужинцям, а сьогодні це там потрібно більше ніж будь коли. Всі оті церемонії з делегаціями дружби так нагадують подорож Катерини II по Дніпрові. Тільки тоді в світі цариці були московські вельможі, а тепер, разом з представниками „світового” комунізму в Москві інтували представники вільного світу, против якого воює комуністична Росія.

Ційсне життя в імперії далеке, від того, що побачили гости з Америки. Хто хоче дивитись тверезо той його бачить. Ось недавно Нью-Йоркський Таймс (29. серпня) помістив коротеньку телеграму з Москви, всього на 19 рядків. З неї довідуємося, що 12 колхозників

засуджено на 10 років ув'язнення за крадіжку зерна, ніби для чорного ринку. Зерно крадеться з колгозних токів, які так поспішено охоронялися і охороняються. В тих кількох рядках більше сказано про економічний стан, ніж в усіх цифрах держплянів. На хліб існує чорний ринок, а хлібну монополь тримає міцно держава в своїх руках. „Ощастилени” колгозники змушені, як і в 1933 р., красти своє власне зерно, без сумніву, не центнерами, а фунтами в торбу чи кишеню. І за це 10 років ув'язнення. Серед пресового галасу про бенкети і зустрічі це коротке повідомлення, що якось проскочило московську цензуру, говорить найкраще для чого змушені кремлівські хані зближатись з капіталістичною Америкою.

I. Хоролоский

AMERICAN FRIENDS OF ANTIBOLSHEVISTIC BLOCK OF NATIONS, INC.

P. O. Box 346, Cooper Station, New York 3, N. Y.

July 12, 1955.

Mr. Dwight D. EISENHOWER,
President of the United States,
White House,
Washington, D. C.

Dear Mr. President:

On the occasion of your departure to the Geneva Conference of the Big Four Powers, the American Friends of Anti-Bolshevistic Block of Nations wish you every success in your mission and desire to call your attention to the problems of the nations represented by our group, whose countries until the present time have been enslaved, as have been and are, other European and Asiatic nations, within the Soviet Union.

Our group is an organization which has unified American citizens of various nationalities and various national groups, such as the Bulgarians, Byelo-Russians, Croatians, Estonians, Latvians, Lithuanians, Hungarians, Slovenians, Slovaks and Ukrainians whose populations totaling many millions of persons are now suffering and dying at the hands of the communists.

Our organization, and the various nationalities it represents, firmly believe as follows:

The Soviet Union should not be considered a partner in any conference, because the Soviet Union is dedicated to its destructive struggle for world revolution and enslavement of the masses; because it seeks to destroy the civilization and culture of the Free World; and because, further, the Soviet Union will never renounce its destructive ideas and plans.

The so-called "Union of Soviet Republics" is not a true or real "union" respected or honored by the Kremlin dictators. It is merely a Russian-Communistic Empire — a gigantic concentration camp for many nations. It is for this reason that the Soviet Union cannot truly represent Freedom or any part of the Free World or the true will of the nations it has enslaved. These enslaved nations have been engaged in a lengthy and seemingly endless armed war for their independence, and even today continue their struggle for independence through

underground resistance in their native lands and through organizations in exile.

The history of the Kremlin well demonstrates its policies of aggression, enslavement, genocide, plundering and treachery. Moscow has never respected its agreements, pacts and obligations with other nations. The U.S.S.R. is interested in pacts and political "co-existence" only for the purpose of destroying all present and future national resistance and liberation movements; to enable it to continue stealing from the Western World all valuable military secrets and inventions; and to enable it to build up its military strength for the eventual butchery and conquest of the Western World.

The present Soviet Union, a continuation of Czarist imperialism, during the 20th century created global problems throughout the world. Its slogan embodies the conception of universal communist imperialism under Russia's leadership. The Soviets continue to conduct their fifth-column activities and sabotages throughout the Free World, with constant encouragement of armed revolt, discontent and internal strife, and diverse terrorization of the Free World.

The undersigned representatives of enslaved nations now suffering under Soviet rule, having contact with underground anti-communist resistance movements, humbly submit to you, Mr. President, their mutual views concerning the Geneva Conference in which you will participate:

Entry into a pact with aggressive, treacherous, totalitarian U.S.S.R. will undermine the prestige and authority of the free, democratic, freedom-loving nations of the Western World.

By joining in a pact with the U.S.S.R., the Western World will destroy the faith and belief of its people in their strength and ability to defeat the imperialistic aims of conquest of Moscow. Such action can only demobilize the strength, and demoralize the resistance, of the enslaved nations, who have long awaited genuine, material assistance from the Western World. The Resistance Movements of the Baltic nations, the Byelo-Russians, the Ukrainians and the other enslaved European nations will be affected. Such action will seriously affect the lengthy struggle and warfare waged by the Ukrainian Partisan Army (UPA). The effect will be felt in Vorkuta, where some time ago thousands of captives revolted. It will likewise affect and hinder future revolt on the part of the workers in Eastern Germany.

The nations enslaved by Moscow are gripped with fear that the new Conference will prove to be another disastrous step bringing the Free World closer to self-destruction.

The American Friends of Anti-Bolshevistic Block of Nations firmly believe that existing peace can be maintained by adhering to Christian principles and by pursuing a firm, anyielding political policy against the aims of the U.S.S.R.

The anti-communistic world shuold give heart to the enslaved nations by issuing a proclamation to the effect that:

- Freedom and national independence, within their own ethnographic boundaries, must be guaranteed all enslaved nations.

Г. Завадович

ЧОГО НЕ ТРЕБА ЗАМОВЧУВАТИ

Докія Гуменна — „Багато неба”, Збірка нарисів, Об’єднання українських письменників „Слово”, Нью-Йорк, 1954, ст. 236.

З нової еміграції багато українців у ЗДА не знають країни, де осіли. Не знають життя американців, навіть життя земляків поза місцем свого осідку. Пресові інформації про це українське життя, писані на замовлення, чи як інформативний матеріал з місць, препарований у редакціях на свій смак, мало дає про життя українського гетто, — і це гетто вариться у власному соку, непотрібно „політикуючи” над місцевими українськими проблемами. Забуває українська еміграція про основні свої обов’язки політичної еміграції, — принаймні, інформувати світ про те, чому ми опинилися на еміграції. Для цього бо треба півчитися англійської мови, пізнати країну і ввійти в американське життя, щоб у ньому й разом з ним творити українські цінності.

Саме для поверховного пізнання Америки може приступитися книжка нарисів Докії Гуменної „Багато неба” та трохи познайомити читача з життям українців. Письменниця не ставить перед собою великих завдань і не розв’язує болючих проблем, навіть старається не роз-

2. Active moral and material assistance must be furnished the Liberation Movements of the enslaved nations.

With complete faith and confidence in the Christian ideals of the Free World, and with deepest respect for the freedom of nations and for the dignity of free people, we wish you the utmost success in your difficult, historic task, and we trust that the new Geneva Conference will not go down in history as another disaster, and that the decisions of this Conference will command the respect, admiration and confidence of all enslaved nations.

Respectfully submitted,

AMERICAN FRIENDS OF A.B.N. Inc.

Geza Erenyi,
President, Executive Council
Hungarian Representative
Dr. T. Krupa,
Secretary, Executive Council
Ukrainian Representative

William S. Diduch, Chairman, Illinois division.

General I. Omelianowych-Pawlenko, Honorary President, Ukrainian Branch of Chicago.

Dr. G. Paprikoff, Bulgarian Representative.

Alfreds Bumanis, Latvian Representative.

Viktoras Naudzius, Lithuanian Representative.

Prof. Arthur Voobus, Estonian Representative.

Wasil Puntus, Byelo-Russian Representative.

J. Okal, Slovak Representative.

Rev. B. Dragicevic, Croatian Representative.

J. Gorsic, Slovenian Representative.

кривати свого я та реагувати на бачене проїздом. „Високі матерії” її, очевидно, не цікавлять. Недаром мимохідъ пробалакується, що „політичні організації, але (нікому тільки не кажіть) вони мене ніколи не цікавили і назви їх у мене в голові негайно переплутуються (ст. 64).

Не заперечуємо, що український міжорганізаційний розбрат та міжпартійна грізня викликають антипатію, але навіть у таких проявах неорганізованості „стихії українського степу” кується істина і виростають напрямні для української визвольної боротьби. Тому байдужості до неї чи аполітичності не можемо дарувати представникам української політичної еміграції. Тим більше письменник, у кого слово мусить „глаголом жечь сердца людей”. У Шевченка, бач, воно „пламенем взялось і огненно заговорило”.

Докія ж Гуменна купила квиток на автобус „Грей-граунд” від океану до океану і проїхала Америку упоперек, побачила її, і описала те, що кортить побачити всякому туристові. Поруч з цим, очевидно з листою влаштування „авторських вечорів” для розповсюдження своїх сворів (за прикладом декого в Канаді) шукала скрізь українців і описала побіжно і їх життя. Погоджуємося тому з Юрієм Шерехом, що „книжка Гуменної не дає читачеві відкрити Америку. Вона тільки каже йому, що Америку цікаво об’їхати, — осяг не твору літератури, а доброго рекламного проспекту туристичної фірми. Вона не дає читачеві і відкрити письменницю. Вона хіба тільки відзеркалює провінційність думання й світосприймання переважної частини сучасної нашої еміграції в Америці” (Юрій Шерех „За погром”, „Сучасна Україна”, з дня 20, III, 1955, ч. 6, с. 7,9).

Але навіть з такого погляду книжка Гуменної корисна для українців, про яких ми говорили на початку статті. Письменниця побувала й описала: Нью-Йорк (ст. 5-24), Детройт (25-26), Боффало (37-49), Клівленд (50-62), Чікаго (63-75), Сан-Пол (76-87), Піттсбург 88-92, Вашингтон (93-101), Денвер (102-112), Еловестонський парк з печерами (113-120), Солт Лейк Сіті (121-134), Ріно (135-141), Сакраменто — Сан Франциско (142-152), Льюїс Анджелес (153-169), Кенайони в горах Сієрра Невада (170-187), Карлсбадська Печера (188-197), Чірокі (199-218), Ендлес Кеверн (219-223), Новий Орлеан (224-234) з прилеглими місцевостями й дорогами.

Її спостережливе око помітило в українському житті те, про що ми замовчувамо, але про що треба кричати, щоб його збутися й ліквидувати; інакше всі наші слова про державність української нашії та підтримку її визвольної боротьби лишатися тільки словами для академій, імпрез та різних маніфестацій чи на національних демонстраціях.

Такою, насамперед, проблемою є проблема: стара і нова українська еміграція (ст. 32, 39, 41, 90-91, 146, 166 і т. д.). Не заперечуємо заслуг старої української емі-

граїї, але її „гонор” уважаємо неоправданим. По суті стара українська еміграція є тільки заробітчанською і великою мірою розчиненою серед них, „що звуть себе поляками, австрійцями, русинами... Є ще й такі „руські”: виїхали з Лемківщини, мають свою „руську” православну церкву, і священик у них „русський з Києва”, в церкві співають першорядний церковнослов'янський концерт, ні слова з того не розуміючи. А як вийдуть на вулицю, то розуміють одне одного й говорять тільки по-англійськи”... (ст. 41). Усе ж стара українська еміграція багато зробила для української справи, однака в американських умовах можна було б зробити більше. Мабуть тому для української справи у ЗДА не дуже добре, що „старі емігранти живуть своїм відокремленням життям” (ст. 39). Лішче було б, якби такої окремішності не було.

Другою такою проблемою є українське меценатство (ст. 12-15). Збагатілі українці з старої еміграції можуть допомагати новоприбулим землякам. „Він дуже свідомий українець, передплачуючи українську пресу і має українську бібліотеку та хоче дати на якусь українську ціль” (ст. 12). Пропонують письменниці дуже „легку” роботу за 15 доларів на тиждень, в той час, коли „за таку роботу в агенції пропонують 30-35 і на всьому готовому” (ст. 14). А „робити (у них) небагато. Більше будете сидіти та писати. Ну, треба щодня прибрати сім кімнат, вікна помити, прибрати, попрати, попрасувати. Дочка має двоє дітей. Випровадити їх до школи, зварити їсти, знов діти приїздять із школи”... (ст. 13). Коментарі, мабуть, зайві.

Третя проблема — це православні і греко-католики (ст. 39, 56, 90-91, 146, 166). Характерною рисою одних і других є те, що „як щось робиться під православною церквою, то католики не прийдуть” (ст. 39) і навпаки, — бо „не та парафія” (ст. 56). А на всеукраїнські маніфестації чи демонстрації, скажімо відзначення сумної річниці голоду на Україні, „отці”, хоч і „поприходили, але як приватні особи” (ст. 90). Більш того, „тих, які поприходили з „руської” церкви, свої за це (навіть) побили” (ст. 90). Завершенням непотрібних конфесійних антагонізмів може стати приклад Пітсбургу: „У Пітсбургу також дві парафії, православна і греко-католицька, кілька років судилися за одну церкву і просудили 90 тисяч! За ці гроши можна було б багато чечого конструктивного зробити” (ст. 91). А Пітсбург, мабуть, не поодиноке явище! Навіть у містах, де „українців дуже мало, та й ті поділені на „парафії”” (ст. 146). Знаємо з певних джерел, що такі явища характерні, на жаль, не тільки для ЗДА, а й для українців Канади. Недобре, виходить, виглядає ідея української соборності на еміграції. Не беремо прикладу ні з німців, ні з американців, що, не звертаючи на конфесійну зрізничковість, відчувають себе німцями і свідомими американцями, — і не тільки на словах, а й на ділі. Над цією проблемою слід, передусім, задуматися „отцям духовним”, — бо, на нашу думку, саме вони спричиняють конфесійні антагонізми, а українському загалові — більше проявляти толерантності до релігійних переконань свого брата.

Не дивно, що при такій „національній свідомості” укра-

їнської еміграції в місцях її осідку в українських „народних і робітничих домах функціонують лише бари, які й утримують ці domi. Залі там відмикаються лише для забави на весілля чи на традиційні обов'язкові „академії” два-три рази на рік. Діти вже перестають говорити рідною мовою, у школах її не виначають, української книжки ніхто не читає. А як зайде мова за книжку, — вся жертвеність випаровується, обличчя витягуються і дерев'яніють”... (сс. 32-33). Бо, крім громадських організацій, і церкви, що „коло неї зосереджується все національне життя громади” (с. 91), не виконує свого національного обов'язку. Недаром один із свідомих українців у книжці обурюється: „як подивлюся на нашу молодь, що вже між собою не хоче розмовляти по-українському, подивлюся на ці шинки під церквами, то мені хочеться вдягнути волосянину, босому ходити по вулицях... і кричати: „Схаменіться”! (ст. 67). А яку величезну роль у збереженні національності відограла б, скажімо, рідна церква, якби усвідомила свою національну місію! „Яких же великих успіхів могли б досягти наші духовні отці в по-глибленні інспінкту соборності, розбудовуючи українську культуру. То ж цю стихійну любов до рідного треба обробити, уживши до того такий могутній інструмент, як культурне виховання” (ст. 91). Однаке, новий час, багатий прилив нових культурних сил, які могли б розколихнути культурне українське життя згідно з новими потребами складнішого часу, вимагають і перегляду підходу до культурно-освітньої праці” (ст. 35), — каже письменниця. А ми додали б від себе, що вимагають не тільки зміни підходу до культурно-освітньої праці, але й нових методів та форм громадської роботи.

Др. О. Соколович

**ГІТЛЕРІВСЬКИЙ ФЕЛЬД МАРШАЛ КЕССЕЛРІНГ
ПРО УКРАЇНУ
(Юнайтед Стейт)**

Відомий американський журнал Ю. С. /Нью анд Ворлд Ріпорт з 2-го вересня 1955 р. помістив інтерв'ю одного із головних командирів Німеччини в час другої світової війни, фельдмаршала Альберта Кеселрінга, який був засуджений на смерть в травні 1947 р. за воєнні злочини, яку через два місяці пізніше замінено на дожиттєве ув'язнення. Фельдмаршал нині є активним діячем німецької партії „Італія-гельмів”, тобто ветеранів німецького війська в Західній Німеччині.

Усміхнений генерал, як його називають, живе в люксусовім приміщенні, пишучи свої спомини. Його інтерв'ю під заголовком „Як Гітлер міг виграти” поміщене на п'ятьох сторінках з ілюстраціями, серед яких одна з Берхтесгадену 1945 р., де він піддався американському генералові Максвелеві Д. Тейлореві, що зараз є Головно-командувачем армії в ЗДА. Інтерв'ю зроблено через 10 років після подій в Німеччині, викриває чотири основні, на його думку, помилки Гітлера в останній світовій війні. Це були: брак загального пляну війни, невдача інвазії Англії 1940 р., невдача заняття Москви 1941 р., невдача негайній переставки індустрії на военную стопу.

А найбільшою з них—політика німців відносно України, та інших народів, про що подано в розділі „проволікання, яке спасло Москву”, що стала готовою до війни щойно 1943 р. Гітлер не довіряв своїм генералам й перед зайняттям Москви стратив на наради шість тижнів, коли то дораджувано йому в зиму 1941-42 р. відступити на оборонні позиції (на позиційну війну) до весни. На це Гітлер не пішов боячись стратити престіж.

Кеселрінг переконливо доводить, що, коли б Українців, Білорусинів і Балтійців, було потрактовано, як союзників та озброєно, воїни б були забезпечили тилі, не було б партизанки в запіллі, і вислідін війни були б інші. Після упадку Сталінраду в січні 1943 р. побіда для Німеччини була неможлива. На думку Кеселрінга найбільшу помилку зробив Черчіл, що не скотів укласти миру в 1943 р., в який вірив Гітлер.

БІБЛІОГРАФІЯ.

Григорій Косинка: Фавст із Поділля. Редакція і передмова Богдана Кравцева; Нью-Йорк, 1955 рік, видання ОЧСУ, сторінок 96. Ціна 75 центів. „Видаючи вибір з оповідань Григорія Косинки, написано в передмові, хочемо вшанувати світлу пам'ять Косинки й причинитися до збереження її в серцях українських поколінь, тих, що як герой його оповідань, хочуть свідомо й прямо у вічі ворогові дивитись”. Книжка видана на добром папері і кожному, хто хоче пізнавати Україну в її боротьбі, стає у пригоді.

Вінстон Черчіль — Друга світова війна, книга IV. Переклад з англійського В. Петрова, видавництва ім. Чехова Нью-Йорк, 1955 р., ст. 372. В книзі 16 розділів, в яких документально показано, з якою напругою і національною енергією боронила Англія, а віріші англійці, свою Батьківщину. В розділі „Німеччина й Росія” автор наводить документи з відвідин Молотовим Берліну на початку війни. В одному з них читаємо: „Молотов запитав про пакт трьох держав (Німеччина, Італія і Японія) і коли фюрер вияснив йому про свою політику, то він цілком погодився з заявою фюрера відносно ролі Америки й Англії.... Участь Росії в пакті трьох держав виздавалась йому, в принципі цілком можливою, при умові, що Росію буде розглядатись як партнера, а не просто як об'єкт. При цих умовах він не бачить перешкод для участі Советського Союзу в загальній боротьбі (на стороні Німеччини), але перед тим треба чітко сформувати особливо визначення кордонів великої східно-азійської сфери”. Коли нарада відновилась 13, листопада, то фюрер запевнив московського гостя, що 1) Після завоювання Англії, Британська імперія буде розділена, як збанкротоване світове господарство в 40 мільйонів кв. км. В цьому збанкротованому маєткові для Росії найдутся відрізки, що відкривають вхід до незамерзаючих морів і справді відкритого океану.” На це Молото ввідповів, що „Він з зацікавленням стежив за викладом фюрера і згоден зі всім тим, що той сказав”. Після цього і фюрер і Молотов пішли спати. Книга дуже цікава, бо в ній з документів читаємо про розвій подій певного періода в час другої світової війни.

„КОЛЯДА” 1955 р.

Нью-Йорк

М. Гунчак, М. Ровенко, В. Ровенко, С. Вовчук, М. Еліяс, І. Осюк, П. Подоляк, І. Воробель, В. Ліщинецький, В. Ватажевський, М. Микитин, Д. Оленчук, П. Прийда, О. Рожій, Е. Івасинин, С. Кошак, Д. Червак, Д. Захарків, В. Гринюк, Я. Харчшин, О. Гуральчик, Левко Крамар, Михайло Гріні, Дмитро Савчук, Йосий Кудрик, Михайло Брушине, Михайло Свідерський, Йосип Гребік, Василь Мороз, Мартин Голубінка, Іван Непорович, Василь Ворко, Мусій Тарасенко, Олекса Харук, Іван Кузьма, Іван Кислика, Миколай Ідич, Володимир Ячієв, Олександер Остапюк, Іван Демісик, Я. Благідка, Ярослав Гуменюк, нечіткий, Форерач Николай, Горнявський Іван, Седорак Андрій, Дрогобицький Михайло, Лопатка Миколай, Шот Пилип, Івасіків Гнат, Маць Андрій, нечіткий, Пудло І., І. Мартинюк, Чиків, Бардибула, нечіткий, Якімець, Заханоч В., Верушельницька, Опінич І., О. Дудас, М. Дрошук, Ш. Вічковський, Ольга Савчук, Роман Согор, Н. Гладишовський, нечіткий, М. Коверко, І. Войтович, В. Наум, Т. Савків, Т. Куліш, Я. Лечута, М. Стаків, Дорогий, Драбік, Р. Глух, І. Мозинський, Р. Мацік, Е. Мапук, В. Фріз, А. Григорків, Ю. Фріз Семен Мозон, Хоманчук Микола М. Кузьо, І. Романсько, С. Туринський, Павло Літвин.

Бруклин

По \$7.— Евген Борис. По \$6.— Степан Івахів, Іван Борис. По \$5.—; Іван Подусовський, Наталя Яворська, Іван Осадчук, Михайло Хоміцький, Павло Коваль, Зенон Кузмів, Петро Цюпа, Іван Сенко, Др. Зарицький, Василь Бабський, Йосип Гаршка, Михайло Лех. По \$4.—: Григорій Попадюк, Іван Турко, Філіпп Савчинши. По \$3.—: Іванка Галапак, Степан Бродік, Іван Кущінір, Петро Польний, Іван Роборецький, Малицький. По \$2.—: Софія Посекіра, Анна Саламаха, Петро Рибак, Мирослав Калина, Микола Кунка, Еміліян Біленький, Юліян Павчак, Павло Іваніна. По \$1.—: Юрко Посекіра, Заяць, Дмитро Ви-

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІСНИКА”

Передплата на рік \$4.00

Передплата на півроку 2.25

Ціна окремого примірника50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошевим переказом (монет ордер), або в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошеві перекази треба виповнювати на адресу:

“V I S N Y K”
P. O. BOX 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.
O. D. F. F. U.

Про всякі зміни адреси прохаемо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація.

“ВІСНИК” — ОРГАН ОЧСУ

Редактує Колегія

Головний редактор

I. Вовчук

соцький, Марія Лех, Шиптух, Христя Пліс, Н. Цюпа. По \$10.—: Антін Сових, Лук'ян Яроши, По \$7.— Іван Макар. По \$6.—: Омелян Рибіцкий, Іван Дамашовець, Іван Самокишчин. По \$5.—: Осип Олишкевич, Олександер Курило, Філімон Сусоль, Валентин Коваль, Ярослав Івасюк, Михайло Бігун, Володимир Костик. По \$3.—: Роман Петрина, Михайло Запісоцький, Осип Луківський, Дмитро Захарко, Васильківська. По \$2.—: Тереса Мікитин, Е. К., Володимир Кvasний. По \$1.—: Михайло Магнус, Роман Олексюк, Петро Ходан, Лука Кіс, Іван Пітльований Іван Хотічак, Микола Мурко, Йосиф Врубель, А. Аттенбрейт.

Трентон Ню Дж.

По \$5.—: Михайло Сухий, Гояшок Осип, Осип Вовк, Зенон Федорович, Б. Дубик, М. Кузів, Р. Ганіщак, Г. Зробак, І. Фурник, По \$3.—: Микола Шлапак, І. Максимів, І. Фалич, Гр. Глушок, Дмитро Пасічник. По \$2.—: Ст. Савян, І. Бойцун, М. Бойцун, Г. Бірбан, І. Іванісів, нечіткий, нечіткий, Р. Холяк, П. Стадник, І. Морозка, Я. Косівчук, М. Минчорук, Л. Штихно, М. Кащук, Роман Міцик, сильвестр Петруняк, Володимир Лукасевич, Михайло Дзюбас, Микола Улянок, нечіткий, Йосафат Кузь, По \$1.—: Петро Возняк, Микола Колодій, Михайло Пиль, Сидор Василь, Прокіпюк Василь, Олекса Тліщук, Маланюк Володимир, Інж. Т. Левицький, Іван Парута, І. Бігун, М. Косович, нечіткий, І. Бурлай, Ю. Сайкевич, Т. Тетяк, Іл. Купецький, М. Минчарук, Саламаха Б., Оля Козар, В. Скрипчук, Ірина Скрипчук, Лев Свободович, В. Панасенка, А. Зобитовська, М. Ріхтицька, О. Шумський, О. Пилипчак.

Рочестер

\$60.—; В. Когут. \$30.— Відділ ООЧСУ, ч. 25, Рочестер. По \$5.—: Др Соколовоченко Стефан, Дворецький Микола Др. Артемович, Купінський Яків, Балко Петро, Василь Хайлар, Андрій Семів, Український Клюб, Вест Сіде, Марія Іван, П. Стрижаченко, Л. Стрижаченко, Роберт Терелис, Джім Кубарич, Грінник Осип, Лопатка Гнат, Брупак Юрій, Михайло Заріцький. По \$4.—: М. Білоус. По \$3.—: Шат Василь, Гора Андрій, Павло Заблоцький, Павло Мазур, Стефан Бодик, Антін Кецко, Дмитро Зозубець, Василь Шевчук, Довченко Михайло, А. Семів, нечіткий, Андрій Яфіш, Вілко Георгій, Мгр. В. Чорненький, Яковина Павло, Орест Гаїткович, Михайло Косаревич, Юзьків Володимир, Мгр. М. Кознарський. По \$2.—: Василь Шевчук, Вовкович Михайло, Антін

Фалюсевич, Юрій Кузів, Володимир Мотика, Богданія Тарнавська, Роман Коцик, Василь Семанюк, Микола Бабюк, Роман Пристай, Михайло Білозір, Ярослав Поганський Михайло Когут, Василь Гусар Микола Зорій, о. Степан Городецький, Мирон Руснак, Іван Ярославський, Володимир Пелкий, Іван Булавинець, Василь Гудзеляк, Стефан Меленевич, Васьків Степан, Курман Олекса, Губка Степанія, Губка Борис, інсп. Вирста Дмитро, Благай Мирослав, Костюк Роман мгр. Тарас Калникевич, Михайло (нечіткий), мгр. Бойко Олександер, Гладун Володимир, Микола Гудзоватий, Возняк Василь, Ренько Сузан, Макатів, Крупа Михайло, Іван Шурин, Павло Касіберда, др. В. Жовнірович, М. Хомик, Іван Ріпка, О. Лобас, В. Крамар, П. Яріш, Т. Іваненськів, М. Кавин, А. Федчук, І. Івасів, І. Вольський, О. Дзус, Микола Микола Липак, Михайло Ярош, Йосиф Тимоць, Гнат Гаврицук, А. Романський, Михайло Колодій, Дмитро Рудий, Т. К., Мирон Жук, Іван Косів, Олекса Блишак, Михайло Словіковський, Михайло Гаврилів, нечіткий, Степан Стецуря, Іван Мельник, Микола Глівський, Михайло Тавренський, Михайло Маґнівський, Микола Осадців, Стефан Меленевич, П. Левко, Андрій Іванів, Степан Васьків, Борис Боднарук, Дутка Микола, Задеречський Андрій, Хорошилів Андрій, нечіткий, Бучинський Петро, Мороз Йосиф, нечіткий, Гербалка Василь, Рудий Стефан, Василь Івашко.

По \$1.—: Гученко Мирон, Приймак Іван, Ковальчук Василь, Харчук Іван, Севетник Ілью, Бінашевська Катерина, Петрик Іван, Степан Яріш, Кокодняк Василь, Іван Бодан, Матвій Зінчин, Василь Федоришин, Михайло Дух, Володимир Мартинець Червінський Нестор, нечіткий, Матійчин Василь, Юрків Юліян, Михайло Юрків, Роман Мущинин, Михайло Паразук, Василь Паньків, нечіткий, Іван Чиженко, Литвін Василь, Григорій Гранко, Евстахій Бедрій, Володимир Смереченський, Івасів Андрій, нечіткий, Микола Чуліма, Петро Когут, Іван Лялюк, Антін Качала, Стефан Приймак, Богдан Спільнік, Дмитро Пристай, Микола Миколяк, Стефан Плека, Василь Чубара, Теодор Процько, Саботович, Гнат Кволік, Петро Корнило, Микола Савчук, Яилчун Михайло, Микола Макосій, Михайло Темечко, Панас Шевченко, Андрій Хміль, Адам Кисіль, Богдан Рудий, Стефанія Овод, Кирило Дига, Влоко Гогалюк, Василь Репік, Володимир Головка, І. Мороз, Павло Бавей, І. Патрік, Степан Бугай, Тига Дмитро, Ярослав Котлярчук, Сем (нечіткий), Ст. Панчишин, Михайло Колодій, І. Свирида, Г. Гайдучок, Т. Олексин, нечіткий, Щуровський, С. Ващук, М. Марущак, Є. Велигорський, Осип Мудрій, Василь Колцьо, В. Сидор, П. Бородій, М. Філь, М. Пудлик, С. Франчук, М. Кущак, Михайло Кулік, М. Словіковський, М. Околевич, М. Малик, Юркевич К., Павлуцкий М. Лівай Стефан, Трофим Мінурка, Мельник Дмитро, Гарбусь Дмитро, Михайло Глантон, Хомюк Богдан, Крамарчук Іван, В. Майчутяк, Федор Мельник, Петро Сплан, Михайло Лялька, Осип Дутковський, Семен Грінішки, Іван Кульчицький, Довголуцький Михайло, Дашишак Анна, проф. Цепух Микола, Шпак Юрій, Голач Степан, Куцин Михайло, Масловський Зенон, Снилик Михайло, Заплатинський Осип, Яріш Степан, Масловський Мирон, Окрепіцький Степан, Веселій Юрій, Андрій Стельник, Петро Фута, Максимович Осип, мгр. Біловус Володимир, Біловус Ірина, Дубицький Михайло, Олекса Матвій.

Printed by „Dnipro”, 77 St. Marks Place, New York, N.Y.

ДРУКАРСЬКІ ПОМИЛКИ

в числі 7-8 Вісника

В статті Д. Донцова „Знак ганьби”

Ст.	Шпальта	Рядок	Надруковано	Має бути
4	1	27	знизу	Травіяльно
4	1	11	знизу	звістують
5	1	3	згори	ходить
5	1	2	знизу	на пожарниці
5	2	3-4	згори	на позориці
6	2	16-15	знизу	послушні
6	2	20	знизу	простодушні
				монархійні
				монархічні
				приязні нам
				приязні їм
				На ст. 39 замість Липа має бути Лепкий.